

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zvláštní řízení soudní

Veronika Osinková

Plzeň

2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika OSINKOVÁ**
Osobní číslo: **R14M0158P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Zvláštní řízení soudní**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Charakteristika sporného a nesporného řízení
3. Zákon o zvláštních řízeních soudních
4. Nová řízení v zákoně o zvláštních řízeních soudních
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Miloslava Wiplingerová, Ph.D.,LL.A.
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce:

8. února 2018

Termín odevzdání diplomové práce:

29. března 2019



Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan



Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 2. července 2018

Obsah

1. Úvod.....	2
2. Charakteristika sporného a nesporného řízení.....	4
2.1. Účastníci nesporného řízení.....	6
2.2. Zásady nesporného řízení.....	9
2.2.1. Obecné zásady.....	9
2.2.2. Zásady nesporného řízení.....	11
2.3. Historický vývoj nesporného řízení.....	12
3. Zákon o zvláštních řízeních soudních.....	14
3.1. Důvody přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních.....	15
3.2. Vztah OSŘ a ZŘS.....	19
3.3. Obecná část ZŘS.....	20
3.3.1. Ustanovení týkající se příslušnosti.....	21
3.3.2. Subjekty řízení a jejich úkony.....	23
3.3.3. Průběh řízení dle ZŘS.....	26
3.3.4. Náhrada nákladů řízení, rozhodnutí a opravné prostředky.....	32
4. Nová řízení v zákoně o zvláštních řízeních soudních.....	36
4.1. Řízení o některých podpůrných opatřeních.....	37
4.2. Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného.....	39
4.3. Řízení ve věcech svěřenského fondu.....	41
4.4. Řízení o přivolení k zásahu do integrity.....	43
4.5. Řízení o určení a popření rodičovství.....	45
4.6. Řízení ve statusových věcech manželských a partnerských.....	48
4.6.1. Řízení o určení, zda tu manželství je či není, a o neplatnost manželství.....	48
4.6.2. Řízení o rozvod manželství.....	51
5. Závěr.....	56
6. Summary.....	58
7. Seznam použité literatury a zdrojů.....	59

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Zvláštní řízení soudní vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů.

V Plzni dne 17. 3. 2019

.....
Veronika Osinková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce JUDr. Miloslavě Wiplingerové, Ph.D., LL.A. za ochotný přístup a cenné rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.

Seznam použitých zkratk

OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
FamFg	Gesetz zur Reform des Verfahrens in Familiensachen und in Angelegenheiten der Freiwilligen Gerichtsbarkeit

1. Úvod

Rok 2014 přinesl do českého právního řádu mnoho změn. Především se jednalo o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Ovšem NOZ není jediným předpisem, který z rozsáhlé rekodifikace soukromého práva na území České republiky vzešel. Současně byl přijat také zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. Propojenost obou úprav nekončí jen u společného data účinnosti, které bylo u obou stanoveno na 1. 1. 2014. ZŘS reflektuje nové instituty zavedené do českého právního řádu právě NOZ. Ovšem nedá se říci, že by veškerá úprava obsažená v ZŘS byla nová. Před samostatnou úpravou zvláštních řízení soudních obsahoval část těchto řízení zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Také jedno z navrhovaných řešení vypořádání se po procesní stránce s novými instituty obsaženými v NOZ spočívalo v zachování úpravy nesporných řízení v OSŘ. Nakonec z tohoto řešení sešlo, jelikož by se již tak rozsáhlý předpis ještě více rozšířil, a vedlo by to k větší nepřehlednosti. Z důvodu rozsáhlosti úpravy se tato práce na téma "Zvláštní řízení soudní" věnuje pouze novým řízením, která před přijetím ZŘS svou úpravu neměla.

V části první se diplomová práce zabývá rozlišením sporného řízení, jehož úpravu obsahuje OSŘ a nesporného řízení zakotveného v ZŘS. Tyto dva typy řízení lze rozlišit například z hlediska zásad či účastníků, kteří figurují v řízení. ZŘS se dělí na dvě části - obecnou a zvláštní. V rámci obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních je pozornost věnována také důvodům přijetí tohoto zákona. Jeden z důvodů spočívá v rozdílnosti sporného a nesporného řízení, jež jsou v práci rovněž blíže rozebrány. Mezi jeden z důvodů přijetí ZŘS patří také inspirace okolními státy, kde rovněž existuje oddělená zákonná úprava sporného a nesporného řízení. Obecná část obsahuje úpravu procesních institutů v rámci nesporných řízení (např. příslušnost soudu, formu rozhodnutí atd.). Nejedná se o úpravu komplexní, proto lze na nesporné řízení subsidiárně použít úpravu obsaženou v OSŘ. Vzhledem k odlišnému charakteru sporného a nesporného řízení je zřejmé, že z úpravy sporného řízení lze použít pouze ustanovení, která neodporují charakteru řízení nesporného. Úprava v obecné části ZŘS stanoví především odchylky od sporného řízení.

Poslední část této diplomové práce se věnuje novým řízením, která zakotvil ZŘS. Nejedná se vždy o řízení vyloženě nová, o některých se zmiňovala již předchozí právní úprava, ale komplexní úprava se jim dostalo až přijetím ZŘS.

Mezi nová řízení patří řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení ve věcech svěřenského fondu, řízení o přivolení k zásahu do integrity, řízení o určení a popření rodičovství a řízení ve statusových věcech manželských a partnerských.

2. Charakteristika sporného a nesporného řízení

Odlišení sporného a nesporného řízení je složité hlavně z toho důvodu, že nesporná řízení nelze uceleně klasifikovat jako jeden celek. Společný mají pouze jediný znak a to ten, že se nejedná o řízení sporná. Toto lze demonstrovat například na řízení o rozvodu manželství, které se sice řadí mezi řízení nesporná, ale svou povahou se blíží spíše řízení spornému. Oproti tomu řízení sporná tvoří jeden celek. Existuje mnoho teorií, které se snaží objasnit rozdíl mezi spornými a nespornými řízeními.¹ Hlavní rozdíly mezi sporným a nesporným řízením jsou popsány níže.

Mezi hlavní prameny civilního procesu v České republice patří zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Těmito dvěma zákony jsou upraveny dva základní typy civilního soudního řízení - řízení sporné a nesporné. Úpravu sporného řízení jako rozšířenějšího typu soudního procesu obsahuje starší a mnohokrát novelizovaný OSŘ. Řízení nesporné upravuje novější ZŘS, který byl vydán jako reakce na rekonstrukci soukromého práva v ČR společně se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Oba tyto zákony nabyly účinnosti dne 1. 1. 2014. ZŘS reaguje na nové instituty obsažené v NOZ a na potřebu jejich zasazení do právního řádu po stránce procesní. Vůči ZŘS se subsidiárně použije OSŘ, což je stanoveno v § 1 odst. 3 ZŘS. Dříve celou úpravu nesporného řízení obsahovalo OSŘ, konkrétně část třetí hlava pátá nazvaná zvláštní ustanovení. Část řízení byla z OSŘ převzata. Jedná se například o řízení o úschovách a umoření listin. Na druhou stranu se v ZŘS objevují i řízení zcela nová, která budou předmětem mé diplomové práce v kapitole čtvrté. Jedná se například o prohlášení člověka za nezvěstného či řízení týkající se svěřenského fondu.² Lze mít za to, že tato nová úprava byla velkým přínosem pro právní řád ČR, jelikož OSŘ obsahuje dosti rozsáhlou úpravu i bez nesporných řízení.

Za sporné a nesporné řízení označujeme druhy nalézacího řízení, které společně s vykonávacím řízením tvoří celek. Řízení nalézací je fází zjišťování určitého právního nároku v případě deklaratorních rozhodnutí, v případě konstitutivních rozhodnutí se právo samo vytváří. V odlišné právní úpravě řízení

¹ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní. 2.*, opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 9

² ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní. 2.* vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 29

sporného a nesporného lze spatřovat první z rozdílů mezi těmito řízeními. Další odlišnost se týká účastníků řízení, ovšem této problematice bude věnována později samostatná podkapitola. Teorie označuje za další odlišnost typ rozhodnutí, kterým se řízení končí. Ve sporném řízení se vydává většinou deklaratorní rozhodnutí. V nesporném řízení se ve většině případů rozhoduje rozhodnutím konstitutivního typu. Za konstitutivní označujeme takové rozhodnutí, kterým vzniká, mění se nebo zaniká právní vztah. Výjimku tvoří rozhodnutí v řízení o pozůstalosti, které deklaruje, kdo je dědicem. Jeho dědické právo vzniká dle § 1479 NOZ smrtí zůstavitele.

Teorii rozlišování sporného a nesporného řízení na základě vydaného rozhodnutí zastával například František Zoulík. Sporné a nesporné řízení lze posuzovat z hlediska veřejného zájmu, ten se nachází hlavně u řízení nesporného. Důvodem může být například zvláštní zájem na ochraně subjektu v případě nezletilých nebo osob, jejichž svéprávnost byla omezena podle NOZ. Veřejný zájem u nesporného řízení ztělesňuje státní zástupce. Samozřejmě kromě veřejného zájmu zde figuruje také soukromý zájem účastníků řízení. Pokud by v tomto řízení nebyl soukromý zájem účastníků na výsledku řízení, ale pouze zájem veřejný, nejednalo by se o civilní řízení.³

Řízení sporné od nesporného odlišujeme také z hlediska zásad, které je ovládají. Zásadám typickým pro řízení nesporné bude věnována následující podkapitola. Tato řízení odlišuje také jejich účel. Sporné řízení plní funkci reparační. Jeho cílem je ochrana, či navrácení subjektivního práva. Nesporné řízení má funkci preventivní, jelikož upravuje většinou poměry do budoucna.⁴ Preventivní účel nesporného řízení popsal poprvé ve své knize Emil Ott již v roce 1911.⁵ Dále v nesporném řízení nelze použít obecnou místní příslušnost podle OSŘ. Ustanovení o místní příslušnosti je tedy jedním z ustanovení, které se nemůže subsidiárně použít vůči ZŘS, jelikož ZŘS má upravenou místní příslušnost odlišně v § 4 ZŘS. Místní příslušnost se určuje podle osoby, v jejímž zájmu se řízení koná. Věcná příslušnost je pro sporné i nesporné soudnictví stejná. Pro sporné řízení platí obecné vymezení pravomoci soudů dle § 7 OSŘ, v jejímž rámci soudy projednávají jakékoli spory vyplývající ze soukromoprávních

³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 29

⁴ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 2

⁵ Viz kniha Emila Otta s názvem *Die in österreich Geplante Beschränkung der Revision: mit Rückblicken auf anderen Geschieke in Deutschland*

poměrů. U nesporného řízení je třeba, aby pravomoc soudu byla určena výslovnou právní úpravou, zmocňující soud o dané otázce rozhodnout.⁶

Výše popsané rozdíly zobrazují pouze teoretický model sporného a nesporného řízení. Jak už bylo zmíněno na začátku, charakterizovat sporné a nesporné řízení je obtížné, a proto znaky, které byly uvedeny pro nesporné řízení, nemusí platit u každého řízení, jež se považuje za nesporné. Obecně lze říci, že za nesporná považujeme ta řízení, u kterých se v rámci soudního řízení používá úprava obsažená v ZŘS. To vyplývá již ze samotného faktu, že ZŘS je základní úpravou nesporných řízení a OSŘ se vůči němu použije pouze subsidiárně. Podobnou úpravu nalezneme i v právním řádu sousedních států. Německý FamFG neboli zákon o řízení v rodinných a nesporných věcech se aplikuje na řízení, o kterých to tento zákon výslovně stanoví. Civilný mimosporový poriadok na Slovensku se svou aplikovatelností také neliší od českého a německého zákona. V ZŘS jsou dále zakotvena také řízení, která se nedají jednoznačně zařadit mezi sporná, ani mezi nesporná řízení. Nazývají se zvláštní řízení a řadí se mezi ně například řízení o rozvod manželství, řízení o umoření listin a další. Jsou to jakási řízení svého druhu, jež mohou mít určité znaky řízení sporného i nesporného, jako je tomu právě u zmíněného rozvodu.⁷

2.1. Účastníci nesporného řízení

Účastenství je samostatně upraveno v ZŘS. Definice účastníků obsažená v § 90 OSŘ se tudíž nepoužije z důvodu přednosti *lex specialis*. OSŘ označuje účastníky jako žalobce a žalovaného. Důvod nepoužití tohoto ustanovení vyplývá již z logiky věci, jelikož v nesporném řízení nejsou žádné protistrany, jak je rozvedeno níže, v některých řízeních se nemusí ani podávat žádný návrh. Základní definici účastníků řízení podává ZŘS v § 6. První odstavec označuje za účastníka řízení navrhovatele a zároveň toho, o jehož právech, či povinnostech má soud v řízení jednat. Osoba, o jejíchž právech či povinnostech má soud v řízení jednat, je účastníkem již v případě, že se soud jejím právem či povinností zabývá. Právo/povinnost nemusí být součástí vydaného rozhodnutí. Účastníci označení v prvním odstavci spadají pod tzv. třetí definici účastenství, ve které figuruje zájem účastníka. Zároveň tento paragraf v odstavci dva stanoví, že účastníkem je

⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 263

⁷ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 3

také osoba, kterou zákon za účastníka označí. Zákonem stanovený účastník spadá pod tzv. druhou definici účastnosti. Zákon vymezuje účastníka například v řízení o prohlášení člověka za nezvěstného jako pohřešovaného, nebo v řízení o povolení uzavřít manželství je jím ten, kdo chce uzavřít manželství, jeho zákonní zástupci a osoba, s níž chce manželství uzavřít. V nesporném řízení vystupuje každý účastník samostatně, proto je zde v zásadě vyloučena aplikace úpravy o procesním společenství a přistoupení či záměně účastníků dle OSŘ. Hierarchie druhé a třetí definice účastníků je následující. Druhá definice má přednost před třetí, pouze pokud nelze použít druhou definici účastníků, tj. zákonných účastníků, použije se třetí, definovaná zájmem účastníka.⁸

S třetí definicí účastníka souvisí instituty přibrání účasti a ukončení účasti na řízení. Tyto instituty nelze použít u druhé definice účastníka, jelikož účastníci jsou v tomto případě stanoveni přímo zákonem a nemohou být pochyby o tom, kdo účastníkem je. V případě třetí definice účastníka je ale účastníkem ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Je úlohou soudu rozhodnout o tom, kdo se bude v tomto případě řízení účastnit. Jakmile se soud dozví, že se řízení neúčastní někdo z těch, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, vydá usnesení, jímž jej přibere do řízení jako účastníka podle § 7 ZŘS. Institut ukončení účasti na řízení funguje opačně. V tomto případě soud účast osoby na řízení usnesením ukončí, pokud tato osoba nemá právní zájem na výsledku řízení, tj. o jejích právech a povinnostech se v řízení nejedná.⁹

Některá nesporná řízení může soud zahájit bez návrhu na rozdíl od řízení sporného, které se zahajuje vždy na návrh žalobce. Jeho žalobní návrh nazýváme žalobou. Ovšem neznamená to, že by všechna řízení nesporná zahajoval soud pouze ze své vlastní iniciativy. I zde může být podán návrh na zahájení řízení. Pokud se tak stane, navrhovatel je účastníkem vždy, což vyplývá ze shora uvedené definice účastníků v ZŘS. Příkladem podání návrhu může být v řízení o rozvodu manželství, kde zákon manželům umožňuje, aby podal návrh jeden z nich, nebo oba společně. Účastníky řízení v rámci nesporného řízení určuje soud. Přísluší mu klíčová úloha, co se týká účastníků. V řízení sporném naopak okruh účastníků určí žalobce jako jedna strana sporu tím, že podá žalobu a označí stranu žalovaného. V řízení nesporném žádný spor neexistuje, nefiguruje v něm

⁸ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 28 - 32

⁹ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 37

dvě strany, které by měly protichůdné zájmy, a tudíž určení účastníků závisí na úvaze soudu. Účastenství v nesporném řízení vychází z hmotněprávního postavení účastníka. Nesporného řízení se mají účastnit pouze ty osoby, jež mají na řízení určitý zájem, tzv. materiální pojetí účastenství. Náznaky formálního pojetí účastníků se objevují u navrhovatele, který je účastníkem řízení vždy z důvodu, že ho svým návrhem sám inicioval.¹⁰

Způsobilost být účastníkem řízení a procesní způsobilost, kterou musí každý účastník řízení mít, není upravena v ZŘS. Řídí se právní úpravou obsaženou v OSŘ. Základní podmínkou pro způsobilost být účastníkem řízení je právní osobnost. Právní osobnost řeší normy občanského práva hmotného. Podle NOZ znamená právní osobnost možnost mít práva a povinnosti. Právní osobností disponují osoby fyzické i právnické. U fyzických osob počíná právní osobnost narozením a končí smrtí. U právnických osob je právní osobnost spojena se vznikem a zánikem podle práva. Právní osobnost nemůže být omezena, ani se jí nesmí nikdo vzdát. Právní osobnost zaniká u fyzické osoby až její smrtí. Procesní způsobilost souvisí se svéprávností. Svéprávnost dle NOZ znamená, že člověk může právně jednat, tj. nabývat vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem. Ovšem v ZŘS se můžeme setkat se zvláštními případy, kdy se člověku přiznává procesní způsobilost, ačkoliv není svéprávný. Jedná se například o řízení o povolení uzavřít manželství a řízení o přiznání svéprávnosti. Zastoupení účastníků rovněž upravuje OSŘ. Existují 3 typy zastoupení - zákonné, na základě plné moci, na základě rozhodnutí. Zákonné zastoupení se týká osob, které jsou buď nezletilé, nebo nejsou plně svéprávné. Za tyto osoby jedná jejich zákonný zástupce či opatrovník. Plnou mocí si účastník zvolí, kdo ho bude v řízení zastupovat, např. advokát. Opatrovník může být stanoven také rozhodnutím soudu, pokud si ho osoba, která nemůže jednat samostatně, nezvolí sama.¹¹

Účastníky nesporných řízení se zabývá také judikatura. Jedním z judikátů je rozhodnutí vrchního soudu. Judikát pojednává o řízení o neplatnosti rozhodnutí spolku, tedy řízení ve statusové věci právnické osoby podle § 85 písm. a) ZŘS. Nesporné řízení tohoto typu lze zahájit pouze na návrh. Judikát stanovuje, že v tomto řízení je účastníkem řízení kromě navrhovatele také ten, o jehož právech a povinnostech se v řízení jedná, a to i v tomto druhu řízení, které může být

¹⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 262

¹¹ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 32 - 33

zahájeno pouze na návrh. Řízení o neplatnosti rozhodnutí spolku se účastní mimo navrhovatele podávajícího návrh na zahájení řízení také dotčený spolek. Z toho plyne, že i u nesporných řízení, jež mohou být zahájena pouze navrhovatelem, je účastníkem kromě jeho samotného, také osoba, jež má zájem na výsledku řízení. Jak již bylo řečeno, většinu nesporných řízení zahajuje soud bez návrhu, ovšem najde se i menšina zahajovaná podáním návrhu jako ve výše uvedeném případě a i u těchto případů náleží určení účastníků soudu.¹²

2.2. Zásady nesporného řízení

V této podkapitole budou nejprve uvedeny obecné zásady typické pro sporné i nesporné řízení a v druhé části zásady typické pouze pro nesporné řízení.

2.2.1. Obecné zásady

Jedná se o důležité zásady neboli principy celého soudnictví. Mnohé ze základních principů jsou zakotveny v Ústavě a Listině základních práv a svobod, v zákonech, některé nejsou obsaženy v žádné psané úpravě, projevují se však prostřednictvím jednotlivých procesních institutů. Mezi zásady zakotvené v ústavních zákonech patří například nezávislost a nestrannost soudů a soudců, rovnost účastníků před soudem, veřejnost řízení a další. Další zásady upravuje zákon o soudech a soudcích nebo OSŘ. Příkladem zásady výslovně neupravené v právním předpisu je zásada dispoziční. Obecné zásady se dají shrnout jako kategorie zásad, které zajišťují právo na spravedlivý proces.

První zásadou je nezávislost a nestrannost soudů a soudců. Nezávislost a nestrannost soudů a soudců upravuje Ústava, Listina, zákon o soudech a soudcích a také na úrovni unijní Evropská úmluva o ochraně lidských práv v článku 6 nazvaném Právo na spravedlivý proces. Nezávislost znamená, že soudci jsou v rámci svého rozhodování vázáni pouze zákonem. Zároveň k zajištění nezávislosti slouží oddělení instituce soudů od ostatních orgánů státu. Vyplývá to již ze samotného rozdělení státní moc na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Soudce musí být nestranný, tj. pokud rozhoduje spor mezi dvěma stranami, nesmí mít zájem na rozhodnutí sporu ve prospěch jedné ze stran. Pokud se tak stane, soudce je podjatý a v projednání věci ho nahradí jiný nestranný soudce.¹³

¹² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 14 Cmo 266/2017

¹³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část - Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014, s. 59 - 65

Se soudcovskou nezávislostí souvisí princip zákonného soudu a zákonného soudce zakotvený v Listině základních práv a svobod. Jedna ze složek principu zákonného soudu požaduje, aby byl soud založen zákonem. Soustavu soudů v České republice upravuje Ústava v článku 91 a ústavní úpravu dále doplňuje zákon č. 6/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů neboli zákon o soudech a soudcích. O zákonném soudci hovoří Listina v článku 38. Stanovuje zde, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Zákonného soudce určí zákon na základě kritéria příslušnosti. Kromě toho v sobě obsahuje zásada zákonného soudu také požadavek, aby byl soud správně obsazen, tj. aby v daných věcech rozhodoval buď samosoudce, nebo senát a zda v senátu rozhodují pouze soudci profesionálové nebo také přisedící. K rozdělení projednání věcí slouží rozvrh práce. Jedná se o interní akt organizující práci soudců daného soudu.¹⁴

Mezi další principy patří princip ústnosti a přímosti. Základem pro rozhodnutí soudu je ústně provedené jednání. V historii výrazně rozšířený písemný proces u nás v současné době nepřípadá v úvahu. Soud hodnotí skutečnosti podle uskutečněného ústního jednání. O průběhu jednání se pořizuje písemný záznam tzv. protokol. Princip ústnosti ovšem neplatí bez výjimky, např. žaloba se podává soudu v písemné podobě. Výjimku ze zásady ústnosti můžeme spatřovat také v tom, že soud často místo ústního přednesu odkazuje na obsah písemného podání. Zásada přímosti souvisí s ústností. Pokud soud nařídí ústní jednání, musí se účastníci dostavit a přímo se soudem ústně komunikovat. Soud může přímo pozorovat chování účastníků. Soud nemusí být v přímém kontaktu s účastníkem řízení, ale pouze s jeho advokátem, pokud je v řízení před soudem zastoupen. Má však možnost zajistit přítomnost nejen advokáta, ale i samotného účastníka. Děje se tak například v případě potřeby výslechu samotného účastníka.¹⁵

S předchozími souvisí zásada veřejnosti. Aby se mohla jednání účastnit veřejnost, musí být nejprve soudem nařízeno ústní jednání. Kdyby byl proces písemný, těžko by mohla veřejnost kontrolovat legitimnost rozhodování soudu. Existují případy, kdy se veřejnost nemůže účastnit řízení. Jedná se například o ochranu utajovaných informací. Rozsudek musí být ovšem vždy veřejně vyhlášen. Nejdůležitější zásadu v rámci práva na spravedlivý proces tvoří zásada

¹⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 69

¹⁵ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 21 - 23

rovnosti. Soud přistupuje ke každému účastníkovi stejně, nestranně, jak už bylo zmíněno výše. Nesmí žádného z nich zvýhodňovat či naopak znevýhodňovat. Podle nálezu Ústavního soudu se zásada rovnosti účastníků nevztahuje na výsledek sporu.¹⁶ Zásada rovnosti účastníků se uplatňuje právem procesní strany slyšet a být slyšen před soudem, rovnou možností přístupu k právní pomoci, možností jednat před soudem ve svém mateřském jazyce. S posledním bodem souvisí právo na tlumočníka.¹⁷

Poslední v rámci obecných zásad je zásada rychlosti a hospodárnosti. Rychlost určuje požadavek, aby řízení proběhlo rychle bez zbytečných průtahů. Hospodárnost znamená, že řízení by mělo být co nejméně nákladné. Zásada rychlosti a hospodárnosti směřuje nejen vůči procesním úkonům soudu, ale i účastníků, přičemž je nutná co možná největší spolupráce obou, neboť jedině tak může být rozhodnuto ve věci co nejrychleji, v čemž figuruje zájem nejen soudu, ale i účastníků. Rychlost se mimo jiné projevuje ve stanovení určitých lhůt v řízení. Pokud lhůta stanovena není, posuzuje se každé řízení individuálně z hlediska přiměřené doby na rozhodnutí. Zákon o soudech a soudcích umožňuje účastníkovi řízení, pokud má za to, že řízení trvá neúměrně dlouho, podat stížnost na průtahy v řízení. Princip rychlosti zakotvuje na úrovni unijní Evropská úmluva o lidských právech a Listina základních práv a svobod, OSŘ a ZSS jako představitelé vnitrostátní úpravy.¹⁸

2.2.2. Zásady nesporného řízení

Nesporné řízení ovládají dvě hlavní zásady - zásada oficiality a zásada vyšetřovací. Zásada oficiality již byla zmíněna v podkapitole, která se týká účastníků řízení. Spočívá v možnosti zahájení řízení usnesením soudu bez návrhu účastníka. Jak již bylo zmíněno, tento způsob zahájení řízení je opakem řízení sporného, kde se řízení zahajuje výhradně na návrh účastníka nazývaným žalobou. V řízení sporném se uplatňuje zásada dispoziční. V řízení nesporném disponuje s řízením soud na rozdíl od řízení sporného, kde je dispozice výhradně v rukou žalobce. Z toho plyne, že soud není vázán návrhy účastníků. Návrhy musí respektovat v případě, že řízení lze zahájit pouze na návrh účastníka. Ovšem tento typ zahájení řízení se v rámci nesporných řízení nevyskytuje příliš často.¹⁹

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2002, sp. zn. IV ÚS 140/02

¹⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 46

¹⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 66 - 67

¹⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 264

Zásada vyšetřovací v sobě zahrnuje odpovědnost soudu za zjištění skutkového stavu. V nesporném řízení nemusí účastníci předkládat soudu důkazy jako v řízení sporném. Důkazy v řízení nesporném vyhledává soud. Účastníci mají i v řízení nesporném povinnost tvrzení a povinnost důkazní, ale břemeno tvrzení a důkazní nese soud, a pokud jsou účastníci v řízení nečinní, musí svou iniciativu realizovat soud. Na druhou stranu výslech účastníka považujeme i v nesporném řízení za důležitý důkazní prostředek. Opakem zásady vyšetřovací je zásada projednací uplatňovaná v řízení sporném.

V rámci nesporného řízení se dále užívá zásada jednotnosti řízení. Opak této zásady tvoří princip koncentrační. Jak již název napovídá, princip koncentrační souvisí s koncentrací řízení. Koncentrace řízení znamená, že určitý úkon lze učinit pouze do určité části řízení (např. navržení důkazu). Oproti tomu jednotnost řízení spočívá v celistvém řízení, které se nedělí na etapy, jako je tomu u zásady koncentrační, jelikož to není potřebné. V rámci nesporného řízení lze uvádět důkazy po celou dobu řízení, včetně řízení odvolacího. Koncentrace řízení se zde neuplatní. Uvádění důkazů v rámci odvolacího sporného řízení je umožněno pouze za zákonem splněných podmínek.²⁰

2.3. Historický vývoj nesporného řízení

Historie nesporného řízení začala již v římském právu. Nesporné řízení v té době tvořilo pouze okrajovou záležitost a převažovalo řízení sporné. Šlo o řízení, ve kterém římský magistrát neboli úředník pouze určité právo potvrzoval, nebylo v jeho pravomoci do něj zasáhnout. Jednalo se například o převod vlastnického práva, propuštění otroka, pořízení závěti a další. V tomto typu řízení nedocházelo k vydání žádného rozhodnutí. Role magistrátů v řízení se změnila až příchodem principátu. V principátu již mohly magistráty aktivně zasahovat do práv účastníků řízení. Tato řízení se opět týkala záležitostí dědických, ale také např. alimentů. Po zániku římské říše toto řízení převzali Germáni.²¹

V rámci českých zemí se do vývoje nesporných řízení značnou mírou zapsaly české zemské desky. Zápis do nich představoval jakéhosi předchůdce konstitutivního rozhodnutí. V období feudalismu stále nebylo zcela oddělené

²⁰ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 9 - 10

²¹ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1 - 3

sporné řízení od nesporného. Snahy o jednotnou úpravu se nesporné řízení dočkalo až v rámci kodifikačních prací Marie Terezie a Josefa II. V této době došlo k vydání Fúgerovy příručky nesporného řízení, která obsahovala úpravu všech částí nesporného řízení. Nejednalo se ovšem o zákonnou úpravu. Tato příručka dosavadně překlenula potřebu zákonné úpravy, která se znovu projevila po zrušení poddanství v roce 1848. První zákonná úprava nesporného řízení byla obsažena v patentu č. 208 ř. z., který byl vydán v roce 1854. Tento předpis nejen že poprvé obsahoval zákonnou úpravu všech druhů nesporných řízení, kromě toho zahrnoval také obecnou část společnou pro všechna nesporná řízení. *Nesporný patent upravil podrobně projednání pozůstalosti, řízení ve věcech poručenských, řízení fideikomisární, řízení o osvojení, legitimaci a propuštění z rodičovské moci, dobrovolný odhad a dražbu a ověřování.*²²

Další etapa vývoje nesporných řízení začíná vznikem Československé republiky v roce 1918. Se vznikem nového státu bylo potřebné rozhodnout, které předpisy z minulého období, zůstanou v platnosti. K tomu sloužila recepční norma neboli zákon číslo 11/1918 Sb. Součástí převzaté úpravy tvořil i nesporný patent z roku 1854. Patent ovšem platil pouze na území českých zemí. Tímto stavem se projevila potřeba úpravy nové, kterou zapříčinil mimo jiné také rozvoj nesporných řízení, jejichž úpravu patent neobsahoval. Úpravou, která platila pro celé území Československé republiky, se stal zákon č. 100/1931 Sb. Zákon však upravoval pouze obecná ustanovení.²³

Zákon z roku 1931 neměl oproti původnímu patentu tak dlouhé období platnosti. S nástupem komunistické moci ho v rámci tzv. právníkové dvouletky nahradil zákon č. 142/1950 Sb., o řízeních ve věcech občanskoprávních. V případě tohoto zákona se nedá tak úplně mluvit o úpravě nesporného řízení, jelikož úpravu nesporného řízení neobsahoval. Důvodem byl pokus o vytvoření jednotného civilního procesu bez jeho rozdělování na řízení sporné a nesporné. Zákon o řízení ve věcech občanskoprávních byl v roce 1963 nahrazen občanským soudním řádem č. 99/1963 Sb., který platí dodnes. Občanský soudní řád setrval na koncepci jednotného civilního procesu. Obsahoval však ustanovení, která se týkala tzv. zvláštních řízení, která byla regulována zvláštními ustanoveními. Tato řízení upravovala pátá hlava části třetí OSŘ. Původní znění obsahovalo úpravu

²² ZOULÍK, F. *Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Academia, 1969, s. 21

²³ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 6

pouze čtyř zvláštních řízení - řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení o povolení uzavřít manželství a řízení o prohlášení za mrtvého.²⁴

Po pádu komunistického režimu u nás v roce 1989 byla nutná změna právního řádu, který zde platil přes 40 let. Kromě jiného proběhla významná novela občanského soudního řádu zákonem v roce 1991. Konkrétně se jednalo o zákon č. 519/1991 Sb. s účinností od počátku roku 1992. Koncepční zařazení zvláštních řízení zůstalo stejné, ale přibyly další druhy těchto řízení. Šlo například o řízení ve věcech obchodního rejstříku, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče a další. Druhá novelizace po návratu demokratického režimu proběhla v roce 1992 zákonem č. 263/1992. Tato novela začlenila do OSŘ řízení o dědictví, řízení o úschovách a řízení o umoření listin. Další novelizace proběhly po vstupu České republiky do Evropské unie. Následně po přijetí NOZ došlo k úplnému oddělení nesporných řízení od úpravy řízení sporného zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Jedná se o současnou úpravu nesporného řízení, jež je předmětem dalších kapitol.²⁵

3. Zákon o zvláštních řízeních soudních

V této kapitole se dostáváme k samotné úpravě nesporných řízení. Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních nabyl účinnosti 1. 1. 2014 stejně jako NOZ v rámci rekodifikace soukromého práva. Tato kapitola bude rozčleněna na několik částí. První část budou tvořit důvody přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních a jejich vyčlenění z OSŘ, jehož část tvořila nesporná řízení před přijetím ZŘS. Ovšem OSŘ neupravoval všechna řízení, která jsou dnes součástí ZŘS. Právě řízením nově upraveným v ZŘS bude věnována kapitola následující. V dalších podkapitolách bude rozebrán vztah OSŘ a ZŘS a poté obecná část ZŘS.

Na začátek je nutné uvést, která řízení ZŘS upravuje. Podle § 2 se jedná o řízení: a) o podpůrných opatřeních a ve věcech svéprávnosti, b) ve věcech nezvěstnosti a smrti, c) o přivolení k zásahu do integrity, d) ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech, e) o některých otázkách týkajících se právnických osob a svěřeneckého fondu, f) o pozůstalosti, g) o úschovách,

²⁴ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 7 - 8

²⁵ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 7 - 8

h) o umoření listin, i) ve věcech kapitálového trhu, j) o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže, k) o nahrazení souhlasu zástupce samosprávné komory k seznámení se s obsahem listin, l) o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva, m) ve věcech voleb zaměstnanců, n) o soudním prodeji zástavy, o) o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry, p) ve věcech manželských a partnerských, q) ve věcech ochrany proti domácímu násilí, r) o určení a popření rodičovství, s) ve věcech osvojení, t) ve věcech péče soudu, u) v některých věcech výkonu rozhodnutí.

Paragraf 1 ZŘS stanoví, že kromě řízení uvedených výše se ZŘS použije také na řízení ve věcech dětí mladších 15 let. Toto řízení upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Trestní zákoník stanoví hranici trestní odpovědnosti na 15 let. Ten, kdo hranice trestní odpovědnosti nedosáhne, je souzen v rámci řízení občanského. ZŘS se použije také na řízení podle zákona upravujícího veřejné rejstříky právnických a fyzických osob.

3.1. Důvody přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních

Důvody přijetí ZŘS uvádí důvodová zpráva k ZŘS. Na jejím počátku se zmiňuje rekonstrukce soukromého práva zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech a zákonem č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Tyto tři zákony tvoří komplexní úpravu soukromoprávních vztahů na území ČR. Předpisy jsou účinné od 1. ledna 2014. Rekonstrukce si samozřejmě vyžádala úpravu základního procesního předpisu - zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Odůvodňuje to fakt, že nový občanský zákoník zavedl řadu nových hmotněprávních institutů, které v OSŘ upraveny nebyly. Důvodová zpráva říká: *Jakékoliv harmonizační kroky je třeba důsledně podřídit úloze, kterou musí procesní právo plnit - musí být nástrojem nalézání práva hmotného a tomuto elementárnímu cíli musí také efektivně sloužit.*²⁶

Dokud neexistoval ZŘS byla procesní úprava stále ovlivněna modelem socialistického jednotného procesu i po všech novelách, kterými OSŘ od svého přijetí prošlo a které popisují v předchozí kapitole. Na základě výše uvedených důvodů byla nutná rozsáhlá novelizace občanského soudního řádu. Tato novelizace měla 3 varianty řešení. První varianta měla spočívat ve vytvoření

²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 1

nového kodexu civilního práva procesního. Tato varianta se ovšem ukázala zdlouhavá a příliš komplikovaná. Rozsáhlá novelizace samotného občanského soudního řádu se zvažovala jako druhá varianta řešení situace. Ovšem OSŘ byl již v té době velice rozsáhlý předpis a promítnutí nových institutů práva hmotného by jen přispělo k jeho nepřehlednosti a obsáhlosti.

Poslední varianta řešení se jevila jako nejlepší. Spočívala ve vytvoření dalšího civilněprocesního předpisu, který zakotví nesporná a jiná zvláštní řízení. Mimo něj bude stále OSŘ, který upravuje řízení sporná. Mezi zákony existuje vztah subsidiarity a speciality. Speciálním zákonem je ZŘS, použije se za subsidiárního použití OSŘ. Tato nejefektivnější varianta se promítla do současné úpravy civilního procesu v ČR. Z OSŘ zmizela část zvaná zvláštní ustanovení (část třetí hlava pátá), která se přesunula do ZŘS. ZŘS ovšem nezakotvuje pouze úpravu řízení dříve obsažených v OSŘ. Kromě těchto řízení nalezneme v ZŘS řízení další, která v rámci OSŘ upravena nebyla a jimž bude věnována další kapitola.²⁷

Co odůvodňovalo provedené legislativní změny? První důvod spočívá v již zmiňované rekodifikaci soukromého práva. Druhým důvodem je rozdílnost řízení sporného a nesporného. Rozdílnost v rámci řízení lze spatřovat v zásadách, které tato řízení ovládají. Sporné řízení je ovládáno zásadou dispoziční a projednací, naproti tomu v řízení nesporném se uplatňuje zásada oficiality a vyšetřovací. Zásadám je blíže věnována jedna z podkapitol kapitoly první. Kromě zásad shledáváme odlišnost v účelu řízení. Sporné řízení plní funkci především reparační, tj. jde v něm o ochranu porušeného nebo ohroženého práva. Na druhou stranu řízení nesporné upravuje vztahy účastníků do budoucna. S tím souvisí také forma rozhodnutí, které se v řízení vydává. V nesporném řízení je rozhodnutí ve většině případů konstitutivní. Sporné řízení zpravidla končí rozhodnutím deklaratorního typu.²⁸

Jako řízení nesporné se vede řízení pouze v případě stanoveném v zákoně. V rámci sporného řízení se projednávají zásadně všechny spory, které mají soukromoprávní povahu. Jedná se o rozdílnost týkající se stanovení pravomoci soudů. Se zásadou oficiality souvisí možnost zahájení nesporného řízení bez návrhu. Záleží na úvaze soudu, zda řízení zahájí ze své vlastní iniciativy, či

²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 2 - 3

²⁸ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní. 2.*, opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 12 - 13

nikoliv. Sporné řízení lze zahájit pouze na návrh, jenž se nazývá žalobou a podává ho účastník (žalobce). Další odlišnost se týká dispozice s předmětem řízení. Ze zásady oficiality vyplývá omezená možnost účastníků disponovat řízením. V řízení, které lze zahájit i bez návrhu, není soud zcela vázán návrhem účastníka. Může rozhodnout v rozporu s návrhem, např. přisoudit něco jiného než se v návrhu požaduje. Ve sporném řízení může účastník disponovat řízením volněji. Řízení sporné a nesporné odlišujeme také z hlediska dokazování. Ve sporném řízení na základě zásady projednací platí břemeno tvrzení, což znamená, že účastníci jsou povinni tvrdit rozhodné skutečnosti. Zároveň na základě břemena důkazního mají odpovědnost za prokázání tvrzených skutečností. Důkazy v řízení sporném navrhuje účastníci. V nesporném řízení platí vyšetřovací zásada. Za objasnění skutkového stavu odpovídá soud. Soud se nemusí držet v mezích důkazů navržených účastníky.²⁹

Rozdílnost lze v těchto dvou typech nalézacího řízení spatřovat také z hlediska účastníků. Ve sporném řízení se účastníci nazývají strany, jelikož mají postavení proti sobě stojících subjektů. Stranami jsou žalobce a žalovaný. Jedná se o tzv. první definici účastenství. V nesporném řízení se uplatňuje druhá a třetí definice účastníků. Úcastenství v řízení nesporném je věnována jedna z předchozích kapitol. S účastenstvím souvisí instituty intervence, společenství účastníků, přistoupení účastníka a záměny účastníka. Tyto instituty se připouští pouze v řízení sporném. Další rozdíl se týká také subjektů řízení, konkrétně se jedná o místní příslušnost soudu. V nesporném řízení se nepoužívá obecná místní příslušnost, ani příslušnost daná na výběr jako je tomu v řízení sporném. Pro nesporné řízení platí výlučná místní příslušnost, kterou stanoví zákon u každého typu řízení.³⁰

V nesporném řízení figuruje mimo zájmu účastníků také veřejný zájem. Tím se odlišuje řízení nesporné od sporného. Veřejný zájem zastupuje v některých případech státní zastupitelství. V řízení sporném státní zástupce nefiguruje. Do nesporného řízení může vstoupit jako subjekt nebo v některých případech může řízení sám zahájit. Úpravu obsahuje § 8 ZŘS, který v rámci této podkapitoly nebudu blíže rozebírat, jelikož obecným ustanovením ZŘS bude věnována jedna z následujících podkapitol. Odlišnost mezi sporným a nesporným řízením se

²⁹ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 13 - 14

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 4 - 5

projevuje z hlediska nákladů řízení. Jak již bylo řečeno, ve sporném řízení figurují strany s protichůdnými zájmy. S tím souvisí náhrada nákladů řízení náležející účastníkovi, jenž v řízení uspěl. Má tedy právo na náhradu nákladů řízení od neúspěšné strany. Z logiky věci plyne, že tento způsob v rámci řízení nesporného užít nelze, jelikož zde neexistuje žádná úspěšná a neúspěšná strana.

Další odlišností je forma rozhodnutí. Ve sporném soudnictví se ve většině případů rozhoduje rozsudkem. Vyplývá to z represivní funkce sporného řízení a z existujícího sporu mezi stranami, který soud rozhoduje. Oproti tomu rozhodnutí v nesporném řízení hraje ve většině případů roli preventivní. Jedná se o úpravu poměrů do budoucna. Základní formou rozhodnutí v řízení nesporném je usnesení. Ovšem z těchto základních forem rozhodnutí pro řízení sporné a nesporné existuje řada výjimek. Například u statusových otázek fyzických osob se uplatňuje jako forma rozhodnutí rozsudek, ačkoliv se jedná o řízení nesporné. Tudíž tento rozdíl neodděluje řízení sporné a nesporné tak striktně jako předchozí.³¹

Poslední odlišnost v rámci průběhu sporného a nesporného řízení se týká apelačního principu. Nesporné řízení je řízeno zásadou úplné apelace, tj. že nové skutečnosti a důkazy lze uvádět i v řízení odvolacím. Ve sporném řízení se naopak uplatňuje princip neúplné apelace. To znamená, že nové skutečnosti a důkazy, které účastník neuplatnil v rámci řízení před soudem 1. stupně, může v odvolacím řízení použít pouze za zákonem stanovených podmínek.³² Příkladem uvádění nových skutečností a důkazů ve sporném odvolacím řízení je podle § 205a OSŘ případ, kdy skutečnosti nebo důkazy nastaly (vznikly) až po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně nebo pokud soud odvolatele řádně nepoučil. Poučení spočívá v informování účastníka, že všechny důkazy a skutečnosti musí uvést do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.

V pořadí třetím důvodem oddělení sporného a nesporného řízení jsou historické souvislosti. Především stav v období první republiky. Za první republiky mělo řízení sporné a nesporné samostatnou úpravu. Úpravu sporného řízení obsahoval zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních. Nesporné řízení mělo v té době dvě úpravy. Jednotlivá řízení zakotvoval nesporný patent č. 208/1854 ř. z. Procesní úpravu zahrnoval zákon č. 100/1931

³¹ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 13

³² WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 15

Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného.³³ Historické souvislosti jsou blíže popsány v kapitole s názvem Historický vývoj nesporného řízení.

Čtvrtý důvod rozlišení sporného a nesporného řízení se týká komparace právní úpravy s vybranými evropskými státy. Především se jedná o sousední země, se kterými je spjat vývoj naší republiky. Za tyto státy považujeme především Německo a Rakousko. V rámci rakouské právní úpravy nalézáme oddělení řízení sporného od nesporného. Řízení sporné upravuje Občanský soudní řád neboli Zivilprozessordnung. Řízení nesporné má svou úpravu zakotvenou v Außerstreitgesetz. Tento zákon se užije na věci v něm výslovně stanovené, jež jsou obsahově podobné české právní úpravě. Jedná se například o řízení ve věcech manželských nebo dědické řízení. Německá úprava stojí na stejných základech jako úprava rakouská a česká. Zákon o nesporném řízení na několika místech odkazuje na použití občanského soudního řádu. Materie nesporných řízení se opět podobá úpravě v ZŘS. Mezi nesporná řízení patří řízení v manželských a partnerských záležitostech, dědické řízení a jiné. Obdobně jako v české úpravě platí pro německou a rakouskou úpravu vztah subsidiarity a speciality. Oba občanské soudní řády jsou předpisem základním a předpisy týkající se nesporného řízení mají vůči nim postavení *lex specialis*.

Uvedené čtyři důvody neobsahují konečný výčet důvodů přijetí ZŘS. Existuje celá řada dalších důvodů. Tyto čtyři ovšem považujeme za hlavní. Mezi sekundární důvody patří například, již na začátku kapitoly zmiňovaná, nepřehlednost OSŘ. Nepřehlednost vyplývá primárně z obsáhlosti předpisu před legislativní změnou a z obsahu více typů řízení v jednom kodexu.³⁴

3.2. Vztah OSŘ a ZŘS

Vztah OSŘ a ZŘS upravuje zákon o zvláštních řízeních soudních v § 1. Odstavec třetí stanoví, že pokud zákon nestanoví jinak, použije se občanský soudní řád. Dále v odstavci čtvrtém nalezneme ustanovení, které říká, že nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních vedle občanského soudního řádu. Odstavec třetí zakotvuje podpůrné použití občanského soudního řádu. Naproti tomu odstavec čtyři značí souběžné použití zákonů. OSŘ se použije podpůrně, jelikož

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 6

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 6 - 8

ZŘS neobsahuje komplexní úpravu. V některých případech se na zvláštní řízení soudní vztahuje obecná procesní úprava a je zbytečné, aby byla zahrnuta také v rámci ZŘS.³⁵

Subsidiarita neboli podpůrné použití OSŘ znamená, že pokud ZŘS obsahuje zvláštní úpravu, nelze OSŘ jako obecný právní předpis použít. ZŘS je vůči OSŘ *lex specialis* neboli předpisem zvláštním, který má v aplikační praxi přednost. Odstavec čtvrtý § 1 zakotvuje princip tzv. zbytkové subsidiarity. Tento princip znamená, že pokud právní úpravu obsahuje jak předpis obecný, tak zvláštní a tato úprava v obou předpisech není v rozporu, použijí se obě právní úpravy současně. Příkladem může být úprava odvolacího řízení. Úpravu odvolacího řízení ZŘS neobsahuje, je v něm zakotven pouze princip úplné apelace, který s odvoláním souvisí. Tudíž se pro úpravu odvolacího řízení v rámci ZŘS použije obecná úprava odvolacího řízení v OSŘ za současného použití ustanovení o úplné apelaci. ZŘS neobsahuje úpravu např. způsobilosti účastníků, doručování nebo náležitostí rozhodnutí, pro tyto případy také platí úprava v obecném předpisu.³⁶

3.3. Obecná část ZŘS

Obecnou část, která se použije na všechna řízení upravená v rámci ZŘS, zakotvuje zákon o zvláštních řízeních soudních v prvních třiceti paragrafech. V § 1 nazvaném úvodní ustanovení je stanoveno, že podle ZŘS projednávají soudy věci stanovené v tomto zákoně. Dále se ovšem v odstavci 2 doplňuje, že se nejedná jen o řízení, jejichž výčet obsahuje § 2, ale také o řízení podle části první hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže a řízení podle zákona upravujícího veřejné rejstříky právnických a fyzických osob. Řízení obsažená v § 2 se podle ZŘS nerozhodují jen v případě, pokud zákon, který obsahuje jejich úpravu, tak stanoví. Dále je v § 1 upraven vztah k občanskému soudnímu řádu. Tuto problematiku ovšem obsahuje předchozí podkapitola, tudíž není nutné ji blíže rozebírat, stejně jako výčet řízení obsažených v § 2.

³⁵ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 24

³⁶ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 27 - 30

3.3.1. Ustanovení týkající se příslušnosti

V další části ZŘS zakotvuje příslušnost soudu. První z nich je příslušnost věcná. Příslušnost věcná stanoví, který z článků soudní soustavy je příslušný v 1. stupni zabývat se danou věcí. V 1. stupni zpravidla rozhodují soudy okresní či krajské. Věcně příslušným soudem pro řízení, jež upravuje ŽŘS, je zpravidla okresní soud. Ovšem existují určité výjimky, které stanovuje přímo zákon. Krajské soudy rozhodují jako soudy 1. stupně ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolání členů jejich orgánů nebo likvidátora a přeměn, o vyloučení z výkonu funkce podle zákona o obchodních korporacích, o jmenování znalce v řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob. Znalec se v tomto případě jmenuje pro 1. přezkum zprávy o vztazích mezi ovládající osobou a osobou ovládanou a mezi ovládanou osobou a osobami ovládanými stejnou ovládající osobou, 2. určení přiměřené ceny podílu při povinném odkupu podílu společníka ovládané osoby ovládající osobou, 3. účely přeměn podle zákona upravujícího přeměny obchodních společností a družstev a pro účely ocenění jmění rozdělovaného spolku. Dále je krajský soud příslušný ve věcech opatrovnictví právnických osob, v řízení o povinné úschově, ve věcech kapitálového trhu, předběžného souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže, nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory nebo Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin.³⁷

Co se týká zkoumání věcné příslušnosti, ZŘS se této problematice nevěnuje. Tudíž se na základě subsidiarity použije ustanovení § 104a OSŘ. Věcnou příslušnost zkoumá soud v jakékoliv fázi řízení. Rozhodným stavem pro určení věcné příslušnosti je okamžik zahájení řízení. Pokud má soud za to, že postrádá věcnou příslušnost, předloží věc svému nadřízenému soudu. Nadřízeným soudem je soud vrchní, který rozhodne, zda přísluší věc projednat okresnímu či krajskému soudu. O své nepřislušnosti nemůže soud rozhodnout sám. O tomto postupu zároveň informuje účastníky řízení a dá jim prostor pro vyjádření. OSŘ zakládá možnost napadnout věcnou nepřislušnost také účastníkům řízení. Nedostatek věcné příslušnosti znamená, že nebyly splněny podmínky řízení.³⁸

³⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 70 - 71

³⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 17 - 18

Dalším typem příslušnosti je příslušnost místní. Místní příslušnost upravuje generálně obecná část ZŘS. Většinou však obsahuje konkrétní úpravu místní příslušnosti také většina řízení ve zvláštní části zákona. Místní příslušnost stanovená v paragrafu 4 ZŘS se tedy použije pouze, pokud u konkrétního řízení není upravena. Tento paragraf stanoví, že pro řízení je příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak. Dále zakotvuje pravidlo, kdy obecným soudem nezletilého účastníka, který není plně svéprávný, je soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště.³⁹

Odlišnou místní příslušnost upravenou ve zvláštní části lze demonstrovat např. na řízení o rozvod manželství. V tomto typu řízení přísluší rozhodovat soudu, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu aspoň jeden z manželů. Pokud není možné určit soud tímto způsobem, bude rozhodovat obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení. Posledním způsobem určení místní příslušnosti u rozvodového řízení je podle manžela, který podal návrh na zahájení řízení.

Důležitým bodem pro určení místní příslušnosti konkrétního soudu je výklad pojmu obecný soud osoby. Obecný soud fyzické osoby se určuje podle bydliště této osoby. Pojem bydliště není definován v žádném právním předpise. Definoval ho Nejvyšší soud. Pro pojem bydliště je klíčový úmysl trvale se na tomto místě zdržovat, dále byt, rodina, práce (pokud v místě zaměstnání také bydlí).⁴⁰ Osoba se může zdržovat na více místech, důležitou složku bydliště představuje úmysl zdržovat se na tomto místě trvale. Místní příslušnost stanovuje zákon odlišně u nezletilých účastníků. Soud se v tomto případě určí podle dohody rodičů nebo rozhodnutím soudu o místu bydliště nezletilého. Pro dohodu rodičů postačí, pokud o bydlišti rozhodne pouze jeden z nich a druhý tomu neodporuje. Soud stanoví bydliště nezletilého rozhodnutím, např. je-li nezletilý v pěstounské péči nebo v ústavní výchově.⁴¹

Posledním bodem týkající se příslušnosti je přenesení příslušnosti. Použití tohoto institutu zákon umožňuje pouze v určitých typech řízení. Jedná se o řízení

³⁹ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 24

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004

⁴¹ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 31 - 33

ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věcech opatrovnických a v řízení o svéprávnosti. Podstata přenesení příslušnosti spočívá v tom, že pokud se v uvedených řízeních změni okolnosti, podle nichž se posuzuje příslušnost, může být příslušnost soudu přenesena na soud jiný. Zároveň musí být splněna podmínka, že přenesení působnosti je v zájmu nezletilého, opatrovance nebo osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje. Zákonná úprava přenesení příslušnosti počítá také s variantou, že soud, na nějž byla působnost přenesena, s tímto rozhodnutím nesouhlasí. V tomto případě příslušnost určí soud nadřízený a oba soudy jsou rozhodnutím o příslušnosti vázány.⁴²

3.3.2. Subjekty řízení a jejich úkony

Tato podkapitola bude věnována subjektům řízení a jejich úkonům. Jedná se o paragrafy 6 - 12 ZŘS. Paragraf 6 a 7 obsahuje úpravu účastníků řízení, jež jsou podrobně rozebráni již v kapitole první této diplomové práce. Následují paragrafy, které pojednávají o oprávnění státního zastupitelství, smírném řešení, dohodě o předmětu řízení, doručení a předběžném opatření. Těmto institutům bude věnována tato podkapitola.

Za jeden ze subjektů zvláštních řízení soudních může být považováno státní zastupitelství. Postavení subjektu mu však náleží pouze v zákonem taxativně stanovených řízeních. Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného řízení a) ve věcech osvojení, a to do části, ve které je rozhodováno o tom, zda je potřeba souhlasu rodičů k osvojení, b) ve věcech péče soudu o nezletilé, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu, o určení data narození nebo jde-li o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu, c) ve věci ochrany proti domácímu násilí, d) o svéprávnosti, e) o prohlášení za mrtvého, f) o určení data smrti, g) ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb, h) o umoření listin, i) o některých otázkách týkajících se právnických osob.

Státní zastupitelství může také podle § 8 podat návrh na zahájení řízení v určitých věcech péče soudu o nezletilé, jež jsou uvedeny v předchozím odstavci, ve věcech ochrany proti domácímu násilí, svéprávnosti, prohlášení za mrtvého a ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické

⁴² MACKOVÁ, A., MUŽIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 34 - 35

péče nebo vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb. V souvislosti s posledně jmenovaným řízením přísluší státnímu zastupitelství určitá oprávnění. Těmito oprávněními jsou: právo vstupu do zařízení sociálních služeb, nahlížet do jejich dokumentace, hovořit s osobami, jež se nacházejí v zařízení sociálních služeb, bez přítomnosti jiných osob a požadovat od zaměstnanců poskytovatele sociálních služeb potřebná vysvětlení.

Pokud státní zastupitelství podá návrh na zahájení řízení, dostává se do role účastníka řízení. Státní zastupitelství může do řízení vstoupit již v prvním stupni nebo až v řízení o odvolání. Zároveň mu přísluší podat odvolání v řízeních, do kterých může vstoupit. Nezáleží přitom na tom, zda již v prvním stupni figuroval, či nikoliv. Pokud ovšem chce státní zástupce podat odvolání, musí do řízení vstoupit předtím, než všem účastníkům uplyne odvolací lhůta. Státní zastupitelství může činit stejné úkony jako účastník řízení. Nesmí ovšem činit takové úkony, ke kterým je oprávněn pouze účastník právního poměru neboli strana hmotněprávního vztahu, např. nemůže uzavřít smír. Pokud státní zastupitelství pouze vstupuje do řízení, aniž by řízení svým návrhem samo zahájilo, nemá možnost s návrhem na zahájení řízení jakkoliv nakládat, ani ho vzít zpět.⁴³

§ 9 ZŘS se týká smírného řešení. Účelem tohoto ustanovení je vést účastníky k mimosoudnímu smírnému řešení případu. Hlavní iniciativa v rámci tohoto institutu náleží soudu, který účastníky informuje o možnosti smírného řešení. Tento způsob řešení rovněž upravuje OSŘ i mezinárodní úprava. Detailnější úpravu nalezneme v zákoně o mediaci. Smírné řešení nepřináší výhody pouze na straně soudu, který se záležitostmi již nemusí zabývat, ale také na straně účastníků, jimž se zkrátí doba řízení a ušetří náklady za soudní řízení. Největší význam smírného řešení se předpokládá v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. V tomto případě se však neuplatní obecná úprava smírného řešení, jelikož smírné řešení je upraveno také ve zvláštní části zákona v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.⁴⁴

Účastníci řízení mohou uzavřít dohodu o předmětu řízení. Dohoda o předmětu řízení spadá pod úkony subjektů řízení, v tomto případě se jedná

⁴³ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 39 - 41

⁴⁴ MACKOVÁ, A., MUŽIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou.* Praha: Leges, 2016, s. 40 - 41

o úkon náležející pouze účastníkům. O dohodě o předmětu řízení se sepisuje protokol, který musí podle zákona podepsat všichni účastníci. Dohodu lze schválit formou usnesení, a pokud se účastníci vzdají práva na odvolání, tak usnesení nemusí být odůvodněno. Dohodu o předmětu řízení lze demonstrovat na dohodě o výchově a výživě nezletilého dítěte, v níž se rodiče nezletilého dítěte dohodnou, komu bude dítě svěřeno do péče a o úpravě vyživovací povinnosti k dítěti. Pro platnost této dohody je vyžadováno schválení soudem. Zároveň musí být dohoda v zájmu dítěte.⁴⁵

ZŘS obsahuje pouze jeden paragraf týkající se doručování. Z toho vyplývá, že na doručování se použije obecná úprava v OSŘ. Tento paragraf pojednává o neúčinnosti doručení, která nastane, pokud se účastník s písemností neseznámí z omluvitelného důvodu. Neúčinnost doručení je rovněž obsažena v OSŘ v § 50d. Rozdíl mezi úpravou neúčinnosti doručení v ZŘS a OSŘ spočívá v tom, že u zvláštních řízení rozhoduje soud o neúčinnosti doručení i bez návrhu, což u sporných řízení, jejichž úpravu obsahuje OSŘ, nejde. Ani neúčinnost doručení ovšem není v ZŘS upravena zcela komplexně, proto lze z § 50d OSŘ použít části, které nejsou s ustanovením o neúčinnosti doručení obsaženém v ZŘS v rozporu. Jedná se například o druhý odstavec § 50d, který stanoví, že omluvitelným důvodem v tomto případě nemůže být to, že se fyzická osoba na adrese pro doručování nezdržuje.

Kromě obecné úpravy neúčinnosti doručování v §11 ZŘS upravuje tento zákon neúčinnost doručení ještě na několika místech zvláštní části, např. u řízení o rozvod manželství v § 388. Tento paragraf stanoví, že nelze podat návrh na vyslovení neúčinnosti doručení, pokud již nabyt právní moci rozsudek o rozvodu manželství. Dále je v tomto paragrafu jasně stanoveno, že obecná úprava obsažená v § 11 se nepoužije. Omluvitelným důvodem, který je předpokladem pro vyslovení neúčinnosti doručení může být například pobyt v nemocnici, v důsledku něhož se adresát nemohl s písemností seznámit, nebo také dovolená. O neúčinnosti doručení rozhodne soud usnesením, proti němuž není přípustné odvolání. Pokud dojde k vyslovení neúčinnosti doručení, považuje se písemnost za doručenou dnem, kdy nabyde právní moci rozhodnutí o neúčinnosti doručení

⁴⁵ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 48 - 49

a není potřeba písemnost adresátovi znovu posílat. Vyslovení neúčinnosti doručování se týká také písemností doručovaných do datové schránky.⁴⁶

Posledním tématem spadajícím do této podkapitoly jsou předběžná opatření. Předběžné opatření spadá do kategorie činnosti soudu před zahájením řízení. Podmínky pro nařízení předběžného opatření jsou upraveny stejně jako pro sporná řízení v OSŘ. Podle § 74 OSŘ lze předběžné opatření nařídit, pokud je třeba prozatímně upravit poměry účastníka nebo aby nebyl ohrožen výkon rozhodnutí. Prozatímní opatření lze nařídit buď na návrh, nebo bez návrhu. U tohoto rozlišení záleží na tom, zda se jedná o řízení, které může být zahájeno jen na návrh, či nikoliv. Pokud se jedná o řízení, které lze zahájit i bez návrhu, stejně tak v rámci tohoto řízení lze nařídit předběžné opatření bez návrhu. Výjimkou je řízení o pozůstalosti, kde předběžné opatření může být nařízeno pouze na návrh. V rámci ZŘS rozlišujeme dva typy předběžných opatření - obecné dle § 12 ZŘS a zvláštní. Zvláštní předběžná opatření jsou dvě, a to předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí a předběžné opatření upravující poměry dítěte.

Rozdílnost předběžného opatření ve sporném a nesporném řízení spočívá také v tom, že ve sporném řízení je po navrhovateli požadováno složení jistoty k náhradě škody, která by tímto opatřením mohla vzniknout.⁴⁷ § 12 odst. 3 ZŘS stanoví: *Složení jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, se nevyžaduje, jde-li o předběžné opatření, které může soud nařídit i bez návrhu, ve věci ochrany proti domácímu násilí nebo ve věci výživného.*

3.3.3. Průběh řízení dle ZŘS

Tato podkapitola bude věnována zbývajícím ustanovením obecné části ZŘS (§ 13 - 30), která se týkají již samotného řízení před soudem. První z nich upravuje zahájení řízení. Jak již bylo uvedeno v kapitole o zásadách nesporného řízení, toto řízení lze zahájit i bez návrhu. V tom spočívá rozdíl nesporného řízení od řízení sporného, které může být zahájeno pouze na návrh, jež se v řízení sporném nazývá žaloba. Sporné řízení nelze bez tohoto návrhu zahájit. I v rámci

⁴⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 46 - 49

⁴⁷ ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 35 - 36

nesporných řízení lze ovšem některá řízení zahájit pouze na návrh. V rámci nesporného řízení se tedy uplatňuje zásada oficiality, kdy řízení zahajuje soud a jak již bylo řečeno, nepotřebuje k tomu žádný návrh ze strany účastníka. Zahajování řízení soudem by se mělo uplatňovat u řízení, kde existuje na věci veřejný zájem. Důležitým bodem pro okamžik zahájení řízení je tedy okamžik, kdy se soud dozví o skutečnostech, které jsou důležité pro to, aby sám zahájil řízení. O těchto skutečnostech se soud může dozvědět kupříkladu z podnětů jiných soudů, správních orgánů či osob nebo z vlastní rozhodovací činnosti.⁴⁸

Pokud soud zahajuje řízení bez návrhu, vydá o tom usnesení. Usnesení musí obsahovat označení věci, ve které se řízení zahajuje, označení účastníků a také důvody, které soud vedly k zahájení řízení. Usnesení se doručuje účastníkům do vlastních rukou a není proti němu přípustné odvolání. Účinky zahájení řízení nastávají v den, kdy soud usnesení vydal. Jestliže je k zahájení řízení potřebný návrh, musí být učiněn písemně. Navrhovatel může být v rámci jednotlivých typů řízení blíže specifikován, např. u řízení ve věcech kapitálového trhu může být navrhovatelem pouze Česká národní banka. Na druhou stranu zákonná úprava u některých řízení navrhovatele blíže nespécifikuje. Jedná se například o řízení o svéprávnosti, u tohoto typu řízení může návrh podat kdokoliv. Jedná-li se o řízení, kde je okruh navrhovatelů omezen, a návrh podá osoba neoprávněná, soud řízení zastaví.⁴⁹

Další způsob zahájení řízení zakotvuje § 14. Jde o zahájení řízení ústně do protokolu. Tímto způsobem lze zahájit řízení, které zákon umožňuje zahájit i bez návrhu nebo jedná-li se o taxativně vymezené řízení. Těmito řízeními jsou řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství a řízení ve věcech osvojení. V tomto případě se řízení zahajuje tak, že navrhovatel ústně přednese svůj návrh a ten se písemně zaznamená do protokolu. V jiných typech řízení než vyjmenovaných výše tento způsob zahájení řízení nemůže být použit. Takto zahájit řízení umožňuje pouze

⁴⁸ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 57

⁴⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 52 - 56

ZŘS v rámci nesporného řízení, u sporného řízení je možnost zahájení řízení ústně do protokolu vyloučena.⁵⁰

§ 15 ZŘS se věnuje situaci, která nastane, pokud navrhovatel vezme návrh na zahájení řízení zpět. V případě řízení sporného soud řízení zastaví, jelikož řízení sporné je ovládáno zásadou dispoziční. Zásada dispoziční vyjadřuje požadavek, že zde musí být vždy návrh na zahájení řízení a řízení nemůže zahájit soud ze své vlastní iniciativy. V řízení sporném není přípustné, aby soud zahájil řízení sám. Vždy musí existovat nějaký návrh ze strany účastníka, jež se v řízení sporném označuje jako žaloba. Řízení nesporné, jež je předmětem tohoto zákona, se v tomto ohledu od řízení sporného odlišuje. Většinu nesporných řízení může zahájit sám soud bez návrhu. Jedním z důvodů může být existence veřejného zájmu na věci. U řízení nesporného tedy platí, že pokud navrhovatel vzal svůj návrh na zahájení řízení zpět, nemusí to nutně znamenat, že soud řízení zastaví. Pokud se jedná o řízení, které lze zahájit i bez návrhu, může soud rozhodnout o pokračování v řízení.⁵¹

Odpadne-li důvod pro vedení řízení, soud řízení zastaví i bez návrhu. Znění § 16 ZŘS určuje, kdy soud řízení zastaví. Tento zákon tedy upravuje pouze jeden důvod pro zastavení řízení. Další důvody nalézáme v OSŘ. Soud řízení zastaví také v případě, kdy nejsou splněny všechny podmínky řízení, např. věc nespadá do pravomoci soudů nebo pokud navrhovatel vezme návrh zpět a jedná se o řízení, které lze podle ZŘS zahájit pouze na návrh. Rozhodnutí o zastavení řízení nemá charakter rozhodnutí ve věci samé. Účastníci řízení mohou proti tomuto rozhodnutí podat odvolání. Zastavením řízení je řízení ukončeno. § 17 se týká přípravného jednání. Přípravné jednání se podle ZŘS nekoná. Jedná se o další rozdíl sporných a nesporných řízení. OSŘ upravuje možnost konat přípravné řízení. Institut přípravného řízení není v rámci ZŘS zapotřebí z toho důvodu, že pro nesporná řízení platí zásada vyšetřovací na rozdíl od sporných řízení. Vyšetřovací zásada znamená povinnost soudu, aby zjistil skutkový stav sám a opatřil si k tomu potřebné podklady. Není tedy potřebné vyzývat účastníky,

⁵⁰ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 46 - 47

⁵¹ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 63

aby opatřili důkazy pro rozhodnutí soudu jako v řízení sporném, kde platí zásada projednací a iniciativa v oblasti důkazní náleží účastníkům.⁵²

Institut přípravného řízení, které je podle ZŘS vyloučeno, částečně nahrazuje institut jiného soudního roku podle § 18. Tento institut se nepoužívá vždy, ale záleží na úvaze soudce, zda ho svolá či nikoliv. Slouží k přípravě a projednání věci. Z toho vyplývá, že jiný soudní rok má blízko k přípravnému jednání. V podstatě slouží ke stejnému účelu. Jiného soudního roku se účastní účastníci řízení, kteří mají možnost se vyjádřit. Lze při něm provádět dokazování, ale stejně jako u přípravného řízení pouze výjimečně. Ke svolání jiného soudního roku užívá soud opatření. Opatření obsahuje místo a čas konání jiného soudního roku. Stejně jako u jednání může být u jiného soudního roku zamezen vstup veřejnosti do místnosti, kde se bude konat.

Jiný soudní rok lze ovšem využít nejenom jako alternativu přípravného řízení, ale i jako alternativu řízení samotného. Jiný soudní rok lze využít namísto klasického jednání například v případě, kdy je v zájmu účastníku, aby se řízení konalo ve zvláštních prostorách nepřístupných veřejnosti. Jako příklad může sloužit řízení o omezení svéprávnosti člověka. Pokud je člověk umístěn ve zdravotnickém zařízení a nemůže se podle posudku lékaře zúčastnit klasického jednání u soudu, může se ve výjimečném případě konat řízení právě tam. Přijetím ZŘS byla přijata úprava výhodnější pro účastníka. Tento zákon soudu neumožňuje, aby jednal bez přítomnosti osoby jenom z toho důvodu, že podle lékařského posudku jeho zdravotní stav neumožňuje, aby se zúčastnil jednání u soudu. V takovém případě si musí vyžádat stanovisko lékaře, zda by bylo možné získat vyjádření člověka někde jinde než v soudní síni a případně bez účasti veřejnosti. Soud musí ve spise uvést důvody, kvůli nimž uskutečnil místo klasického jednání jiný soudní rok. Jiný soudní rok provádí soudce.⁵³

§ 19 ZŘS se již věnuje samotnému jádru řízení a to jednání. Formulace paragrafu je poměrně stručná a zahrnuje povinnost soudu nařídit jednání ve všech případech, kde není zákonem stanoveno, že jednání není k vyřízení věci potřebné. Věcí, u nichž se nenařizuje jednání, je celkem značný počet. Jedná se například o řízení ve věcech svěřenského fondu, kde se jednání nenařizuje za předpokladu, že se neprovádí dokazování nebo řízení o umoření listin, ve kterém se jednání

⁵² MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 48 - 50

⁵³ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 27 - 30

nenadžuje nikdy.⁵⁴ Otázkou však je, zda lze na nesporná řízení aplikovat § 115a OSŘ, v němž je zakotvena možnost soudu rozhodnout bez jednání, pokud rozhodnutí může být učiněno na základě listinných důkazů a účastníci s rozhodnutím bez jednání souhlasí. V názoru na tuto věc nejsou jednotní ani autoři komentářů k ZŘS. Lavický ve svém komentáři k ZŘS zastává názor, že § 115a OSŘ lze v případě nesporných řízení aplikovat.⁵⁵ Ovšem podle komentáře Jirsa se postup podle tohoto paragrafu nepoužije.⁵⁶ Můj názor na věc je takový, že pokud se budeme řídit doslovným zněním § 19 ZŘS, který říká, že jednání není třeba nařizovat, pokud tak stanoví ZŘS, tak by aplikace § 115a OSŘ možná nebyla. Na druhou stranu ze zásady subsidiárního použití OSŘ vůči ZŘS vyplývá, že pokud ZŘS neobsahuje úpravu daného institutu, použije se subsidiárně úprava obsažená v OSŘ, pokud tato úprava není v rozporu se ZŘS a v tomto případě zde žádný rozpor neshledávám.

Právo na veřejné projednání věci vyplývá člověku také z ústavních pramenů. Ústava ve článku 96 odstavci druhém zakotvuje veřejnost a ústnost jednání před soudem. Zároveň umožňuje zákonu, aby stanovil výjimky. Ovšem rozsudek se musí vyhlášovat vždy za účasti veřejnosti. Veřejné řízení upravuje také Listina základních práv a svobod. Na konané jednání soud předvolá účastníky. Účastníkům náleží desetidenní lhůta, ve které se mohou na jednání připravit. Soud tedy doručí předvolání nejpozději 10 dnů přede dnem konání jednání. Stejně jako u řízení sporného platí možnost vyloučení veřejnosti při jednání, pokud by při veřejném jednání mohlo hrozit prozrazení utajovaných informací, zájem účastníka nebo mravnost. V rámci nesporných řízení bude veřejnost možno vyloučit nejčastěji u věcí, které se týkají osob nezletilých nebo manželských a partnerských. Jednání bude neveřejné také u utajení osvojení, což vyplývá již z podstaty tohoto institutu a je to také stanoveno přímo zákonem. Průběh jednání je zachycen na zvukovém záznamu nebo v protokolu.⁵⁷

⁵⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 66 - 68

⁵⁵ Viz LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 67

⁵⁶ Viz JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 73

⁵⁷ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 73 - 76

Samotnému průběhu řízení se věnuje § 20 ZŘS. Odstavec první stanoví, že soud shromažďuje všechny důkazy a skutečnosti, které považuje za důležité pro rozhodnutí. Je v něm promítnuta zásada vyšetřovací tím, že soud není vázán pouze skutečnostmi, které uvádějí účastníci, ale sám má možnost si potřebné skutečnosti dohledat. Uvádění skutečností účastníky je omezeno do okamžiku rozhodnutí. Ovšem rozdíl oproti spornému řízení spočívá v tom, že v řízení nesporném není aplikována koncentrace řízení a nové skutečnosti lze uvádět bez omezení i v odvolacím řízení. § 20 odst. 3 stanoví: *Nelze mít za to, že nedostavením se účastníka k jednání či nepodání písemného vyjádření k výzvě soudu se určité skutečnosti pokládají za prokázané či že účastník nárok uznal, to nebrání soudu, aby účastníka vyzval k vyjádření se o určitém procesním návrhu s připojením doložky, že nevyjádří-li se do určité lhůty, bude se mít za to, že s návrhem souhlasí.* Dále tento paragraf obsahuje ustanovení o informační povinnosti soudu vůči nezletilému účastníkovi.

S vyšetřovací zásadou souvisí také institut dokazování v nesporném řízení obsažený v § 21. Soud v rámci dokazování může provést i jiné důkazy než ty, které navrhli účastníci. Účastníci mají možnost na podporu svých tvrzení předkládat soudu důkazy, ale pokud tak neučiní, nemohou být za to soudem sankcionováni. Nenáleží jim břemeno tvrzení a důkazní, to v řízení nesporných nese soud. Dokazování se děje při jednání. Jeho jednotlivé úkony ovšem mohou probíhat jinde než v budově soudu, např. při místním šetření. Výjimkou je také institut dožádání podle § 122 odst. 2 OSŘ, při kterém důkaz provádí jiný soud, pokud se důkaz nachází v jeho obvodu a je tedy vhodnější, aby dokazování provedl jiný soud než ten, který provádí příslušné jednání. Účastníci jsou oprávněni být přítomni u dokazování. Zásada vyšetřovací se ovšem neuplatní u všech typů řízení podle ZŘS. Řízeními, ve kterých má účastník břemeno tvrzení a důkazní stejně jako u sporného řízení, jsou např. řízení o úschovách, ve věcech kapitálového trhu, řízení o rozvodu manželství a další. Tyto řízení se liší také možností přípravného řízení, které se u ostatních typů zvláštních řízení soudních nekoná.⁵⁸

§ 22 upravuje jeden z možných důkazů v řízení nesporném a to výslech účastníka. Účastník může být vyslechnut, pokud je to potřeba ke zjištění

⁵⁸ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 39 - 41

skutkového stavu. Výslech může proběhnout i proti jeho vůli. Tento důkaz rovněž upravuje OSŘ, ovšem úprava se zčásti odlišuje. Ve sporném řízení musí účastník, jehož výslech má být proveden, souhlasit. V této části tedy nelze OSŘ na nesporná řízení aplikovat. Zbytek úpravy v OSŘ se použije i na nesporná řízení, například to, že účastníci mají vypovídat pravdivě. V OSŘ hraje výslech účastníka pouze podpůrnou roli a užije se až v případě, pokud skutečnost nelze prokázat jiným způsobem. V rámci ZŘS tomu tak není. Opět existují výjimky. Například v řízení o úschovách je stanoveno, že § 22 se na toto řízení neaplikuje. Další výjimku představuje řízení o umoření listin, kde se obecné ustanovení pro výslech svědka rovněž nepoužije.⁵⁹

3.3.4. Náhrada nákladů řízení, rozhodnutí a opravné prostředky

Náhrada nákladů nesporných řízení je upravena v § 23 a 24 ZŘS. Pokud se jedná o řízení, které lze zahájit i bez návrhu a dále řízení ve statusových věcech manželských a partnerských, nehradí se účastníkovi náhrada nákladů podle toho, zda měl ve věci úspěch, či nikoliv. Zároveň si každý účastník takového řízení hradí své náklady v řízení. Výjimečně je možnost nahradit náklady s přihlédnutím k okolnostem případu. Pokud soud přihlíží ke zvláštním okolnostem případu a rozhoduje o náhradě nákladů odlišně od obecné praxe, musí své rozhodnutí zdůvodnit. Pokud by to neudělal, jednalo by se o překvapivé rozhodnutí a tudíž o porušení práva na spravedlivý proces. U čistě návrhových řízení platí povinnost náhrady nákladů toho, v jehož prospěch soud rozhodl. Soud rozhodující o náhradě nákladů řízení může při tomto rozhodnutí také přihlédnout k poměrům účastníka. Náhradu nákladů řízení může soud uložit rovněž tomu, kdo uplatnil své právo svévolně u soudu, ačkoliv si byl vědom, že jeho věc nemůže mít úspěch. Rovněž lze uložit náhradu nákladů i v řízení odvolacím, pokud někdo svévolně podal odvolání zjevně bez šance na úspěch. Rovněž u náhrady nákladů řízení existují určité odchylky od obecné úpravy. V řízení o svéprávnosti hradí náklady stát. Do nákladů hrazených státem se ovšem nezahrnují náklady právního zastoupení, pokud se ovšem nejedná o opatrovníka, který byl pro řízení jmenován soudem.⁶⁰

§ 25 se věnuje již samotnému rozhodnutí. Podle ZŘS soud rozhoduje ve věci samé usnesením, pokud zákon nestanoví něco jiného. V rámci nesporného

⁵⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 76 - 77

⁶⁰ SVOBODA, K. Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních. *Právní rozhledy*, 2014, č. 2, s. 39

řízení nepřipadá v úvahu rozhodnutí rozsudkem pro uznání, pro zmeškání ani platebním rozkazem. Formě rozhodnutí se věnuje také Vrchní soud v Praze, kde stanoví, že rozhodnutí ve formě rozsudku v řízení podle ZŘS, v němž se zásadně řízení končí usnesením, není vadou, která by zapříčinila nesprávné rozhodnutí ve věci.⁶¹ Forma rozhodnutí je dalším z řady rozdílů mezi sporným a nesporným řízením. Podle OSŘ se ve věci samé většinou rozhoduje rozsudkem. Zákon stanoví výjimky, kdy se ve sporném řízení rozhoduje usnesením. Pro usnesení podle ZŘS se použije podpůrně úprava usnesení v OSŘ. I v rámci zvláštních řízení existují odlišnosti, kdy není použita obecná úprava a soud rozhoduje rozsudkem. Jedná se například o řízení o svéprávnosti, řízení o prohlášení člověka za mrtvého a řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.

Usnesení jako základní forma rozhodnutí podle ZŘS souvisí také s faktem, že u většiny zbylých řízení, pro které není ve zvláštní části stanoveno rozhodování rozsudkem, se nemusí ve věci nařizovat jednání. Usnesením se v rámci ZŘS nerozhoduje pouze o věci samé, ale také o procesních věcech, jako je přenesení příslušnosti soudu nebo přerušování řízení. Usnesení, kterým se rozhoduje ve věci samé, se nazývá meritorní rozhodnutí. Meritorní rozhodnutí musí, stejně jako rozsudek v nesporném řízení, obsahovat odůvodnění. Usnesení se od rozsudku liší tím, že nemusí být vždy veřejně vyhlášeno a vykonatelné není právní mocí, ale už jeho doručením. Dřívější vykonatelnost než je okamžik doručení se uplatňuje u předběžných opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí a upravující poměry dítěte. Tato předběžná opatření jsou vykonatelná již svým vydáním. Důvod spočívá v závažnosti a důležitosti rychlého provedení těchto věcí. Ve zvláštní části ZŘS stanovuje v určitých případech lhůty pro rozhodnutí. V řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu musí soud vydat rozhodnutí o tom, zda je vzetí člověka do zdravotního ústavu legální či ne do 7 dnů od převzetí. Pokud soud rozhodne, že člověka drží ve zdravotnickém ústavu neoprávněně, musí nařídít jeho propuštění. Toto rozhodnutí musí doručit do 24 hodin od vydání. Lhůtu stanovuje zákon také u již výše zmíněného předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí a předběžného opatření upravujícího poměry dítěte. Lhůtu činí v tomto případě

⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 9. 2017, sp. zn. 7 Cmo 525/2016

48 hodin od podání návrhu u domácího násilí a 24 hodin od podání návrhu u dítěte.⁶²

§ 26 stanoví možnost soudu překročit návrhy účastníků, tj. že soud není ve svém rozhodnutí vázán tím, co účastníci navrhovali, ale může jim přiřknout něco jiného. Tuto možnost má soud jen za předpokladu, že nebyl pro zahájení řízení potřebný návrh. Tudíž jestliže se jedná pouze o návrhové řízení, musí se soud pohybovat v rámci návrhu. Soud musí o této možnosti, pokud ji hodlá využít, informovat účastníky, jinak by se mohlo jednat o překvapivé rozhodnutí. § 27 se týká závaznosti výroku rozhodnutí. Ovšem upravuje pouze výrok u rozhodnutí o statusové věci fyzické a právnické osoby, jež je podle tohoto ustanovení závazný pro všechny. Mezi statusové věci člověka se řadí kupříkladu řízení o rozvodu, o určení otcovství, o osvojení, o svéprávnosti, prohlášení za mrtvého a další. Statusovou věcí právnické osoby je zejména řízení o zrušení či likvidaci, jmenování a odvolání jejich členů a likvidátora, přeměn. Patří sem také opatrovnictví právnických osob. V ostatních řízeních zavazuje výrok rozhodnutí pouze účastníky a orgány. Následuje § 27a o předběžné vykonatelnosti rozsudku, jestliže účastníkovi hrozí nebezpečí nebo značná újma. Opět je tu podmínka zahájení řízení i bez návrhu. § 27a byl do ZŘS zařazen až nedávnou novelou pod číslem 296/2017 Sb. Tato novela nabyla účinnosti 7. 2. 2019. Novela změnila jak úpravu obsaženou v ZŘS, tak v OSŘ.⁶³

V rámci odvolacího řízení u zvláštních řízení soudních lze uvádět nové skutečnosti a důkazy, a pokud nejsou uplatněny, soud k nim stejně přihlédne, jelikož v ZŘS platí zásada vyhledávací. Soud není vázán rozsahem odvolání u těch případů, kdy mohl sám řízení zahájit bez návrhu. U řízení, které lze zahájit bez návrhu, platí princip úplné apelace, tudíž soud přezkoumává napadené rozhodnutí v plném rozsahu. Pokud se ovšem jedná o řízení, u kterého je třeba k zahájení návrh, zkoumá soud rozhodnutí soudu prvního stupně pouze v mezích, které vytyčil účastník svým odvoláním. Ovšem i u tohoto typu řízení má soud možnost provést nové skutečnosti a důkazy, které nebyly v řízení před soudem prvního stupně dosud uplatněny. Soud musí rovněž přezkoumat rozhodnutí soudu prvního stupně i v tom případě, že v odvolání není uveden důvod. Odvolací řízení

⁶² JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 94 - 96

⁶³ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 57 - 63

není upraveno pouze v obecné části ZŘS, ale úpravu ve zvláštní části nalezneme u řízení o pozůstalosti a v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Dále zvláštní část ZŘS obsahuje odchylky od obecné úpravy odvolání. Jedná se například o nepřipustnost odvolání u společného návrhu na rozvod. Úprava odvolání v rámci ZŘS pouze doplňuje úpravu obsaženou v OSŘ. Povinné náležitosti odvolání ZŘS neobsahuje, použije se § 205 odst. 1 OSŘ. Ten, kdo podává odvolání, v něm musí označit, proti kterému rozhodnutí toto odvolání podává a v jakém rozsahu rozhodnutí napadá.⁶⁴

Poslední paragrafy obecné části (§ 29 a 30) upravují mimořádné opravné prostředky, které lze v rámci nesporných řízení využít. Jedná se o žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost a dovolání. Pro žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost platí stejné pravidlo jako u odvolání. Soud u těchto dvou žalob také není vázán rozsahem podaných žalob, pokud mohl řízení sám zahájit. Tyto dvě žaloby upravuje rovněž OSŘ. U některých řízení nejsou tyto žaloby přípustné. Jedná se o řízení o určení, zda tu manželství je nebo není, o neplatnost manželství, o rozvod manželství a řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. U dovolání platí opět stejné pravidlo, které se týká rozsahu dovolacích návrhů, jako u odvolání a žalob na obnovu řízení a pro zmatečnost. § 30 odst. 1 stanoví: *Dovolání není přípustné proti rozhodnutí podle hlavy páté části druhé tohoto zákona, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, pozastavení nebo omezení jejího výkonu, o určení nebo popření rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení.*

Rovněž jako u ostatních opravných prostředků úprava v ZŘS pouze doplňuje úpravu obsaženou v OSŘ. Dovolání se podává u Nejvyššího soudu proti rozhodnutí odvolacího soudu. Nepřipustnost dovolání upravuje kromě odstavce druhého § 30 také OSŘ v § 238. Podle OSŘ je dovolání nepřipustné například proti usnesení, kterým soud rozhodl o předběžném opatření. Také nelze podat dovolání pouze proti rozhodnutí o nákladech řízení. Rozsah a důvod dovolání může ten, kdo ho podává, měnit do uplynutí lhůty pro podání dovolání. Nepotřebuje k tomu souhlas soudu.⁶⁵

⁶⁴ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 64 - 66

⁶⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 91 - 95

4. Nová řízení v zákoně o zvláštních řízeních soudních

Předmětem této kapitoly budou nová řízení, která přineslo přijetí ZŘS. Před přijetím tohoto zákona byla úprava nesporných řízení obsažena v třetí části hlavě páté OSŘ. Ovšem nebyla v něm obsažena všechna řízení, jež se nyní nalézají v ZŘS. Právě tato řízení, která dříve svou úpravu v OSŘ neměla, budou obsahem této kapitoly. Jedná se o řízení, která reflektují nové instituty obsažené v novém občanském zákoníku. Zvláštních řízení soudních je ohromné množství, a proto těm, která byla již obsažena v OSŘ před přijetím ZŘS, pozornost v rámci této diplomové práce věnována nebude. U některých řízení došlo pouze ke změně terminologie, která byla rovněž upravena podle institutů v NOZ. Mezi nová řízení, která jsou poprvé upravena až zákonem o zvláštních řízeních soudních, patří: řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení o přivolení k zásahu do integrity, řízení ve věcech svěrenského fondu, řízení ve statusových věcech manželských, řízení ve statusových věcech partnerských a řízení o určení a popření rodičovství.

Jak již bylo řečeno, ZŘS reagoval na přijetí NOZ a na jeho nově zavedené instituty. U řízení o některých podpůrných opatřeních se jedná o instituty předběžného prohlášení, nápomoci při rozhodování a zastoupení členem domácnosti. Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného reflektuje úpravu nezvěstnosti. OSŘ dříve obsahoval pouze úpravu řízení s podobným názvem o prohlášení člověka za mrtvého. Právo na duševní a tělesnou integritu a zásah do ní pouze ze zákonem vymezených důvodů musí být upraveny také v rovině procesní, tudíž vzniklo řízení o přivolení k zásahu do integrity. Zavedení zákonné úpravy svěrenského fondu v rámci NOZ se promítlo do řízení ve věcech svěrenského fondu. Pod pojem řízení ve statusových věcech manželských a partnerských spadá více typů řízení. Patří sem řízení o tom, zda tu manželství je či není, řízení o neplatnosti manželství a také řízení o rozvod manželství. Nejedná se tak úplně o nová řízení, OSŘ se o nich sice zmiňoval, ale nebyla v něm obsažena jejich komplexní úprava. Posledním řízením je řízení o určení a popření rodičovství. U tohoto řízení je v podstatě stejná situace jako u výše zmíněného řízení ve statusových věcech manželských a partnerských.⁶⁶

⁶⁶ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní. 2.*, opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 18 - 19

4.1. Řízení o některých podpůrných opatřeních

Předmětem tohoto řízení podle § 31 je především splnění podmínky v předběžném prohlášení, změna nebo zrušení předběžného prohlášení, schválení smlouvy o nápomoci, odvolání podpůrce nebo schválení zastoupení členem domácnosti. Tento typ řízení patří pod řízení o otázkách, které se týkají fyzických osob. Podpůrná opatření slouží k pomoci člověku, který má duševní poruchu a v důsledku toho nemůže samostatně jednat. Záleží na závažnosti duševní poruchy, jestli podpůrné opatření bude sloužit k tomu, aby člověku někdo pomáhal s rozhodováním, nebo bude rozhodovat za něj. Pokud duševní porucha není natolik závažná, aby člověk nedokázal vyjádřit svou vůli, uplatní se nápomoc při rozhodování, rozhodování za něho se uplatní pouze v případě, že nelze využít možnost první. Jestliže nepostačí ani uplatnění z některých podpůrných opatření, až poté může být člověk omezen na svéprávnosti.⁶⁷

První dvě věci, o kterých soud v rámci řízení o podpůrných opatřeních rozhoduje, se týkají předběžného prohlášení. Rozhoduje o nich soud určený podle prohlášovatele nebo opatrovance formou usnesení. Předběžné prohlášení slouží k tomu, aby člověk projevil vůli, jakým způsobem nebo kým mají být spravovány jeho záležitosti v případě, pokud jednou již nebude schopen si je spravovat sám. Důvodů, pro které nebude schopen projevit svou vůli k obstarání svých záležitostí, může být několik. Nemusí se jednat jen o duševní poruchu, ale také třeba o úraz. Skutečnost, že může být účinnost prohlášení vázána na podmínku, stanovuje § 42 NOZ a právě o splnění této podmínky rozhoduje soud. Pokud autor předběžné prohlášení zřizuje pro budoucí úpravu poměrů, toto prohlášení obsahuje vždy odkládací podmínku. Ta spočívá v tom, že oprávnění člověka, který byl pověřen za jiného právně jednat, vzniká až po tom, kdy u zřizovatele předběžného prohlášení nastane skutečnost, kvůli které již za sebe nemůže právně jednat. Osoba, která pořizuje předběžné opatření, musí být plně svéprávná. Může tak učinit ve formě veřejné či soukromé listiny. Soukromá listina obsahuje datum a musí být potvrzena dvěma svědky.⁶⁸

Věci týkající se předběžného prohlášení lze zahájit jak na návrh, tak bez návrhu. Účastníky tohoto řízení jsou navrhovatel, pokud je řízení zahájeno na

⁶⁷ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 110 - 111

⁶⁸ KITTEL, D. Předběžné prohlášení pro případ ztráty schopnosti člověka právně jednat. *Ad Notam*, 2018, č. 1, s. 12 - 19

návrh, a osoby, o nichž se v řízení jedná. Účastníkem bude ten, o jehož předběžné prohlášení se jedná, a také osoba, kterou si pořizovatel zvolil pro správu svých záležitostí. Soud rozhoduje také o schválení smlouvy o nápomoci. Příslušným soudem je okresní soud podle bydliště podporovaného. V této smlouvě se jedná o nápomoc při rozhodování. Osoba poskytující nápomoc se nazývá podpůrcem a podpůrců může být i více. Podpůrce podpisem smlouvy souhlasí s tím, že bude podporované osobě asistovat při právních jednáních a bude mu nápomocen radami. Smlouva musí být schválena soudem a je účinná od rozhodnutí soudu. Pokud si strany nesjednají smlouvu písemně, musí být z jejich jednání před soudem zřejmé, že tuto smlouvu chtějí uzavřít. V tomto řízení rozhoduje soud usnesením.⁶⁹

Se smlouvou o nápomoci souvisí možnost odvolání podpůrce. Návrh na zahájení řízení o odvolání podpůrce může podat podpůrce nebo podporovaný. V návrhu nemusí být udán důvod. Podpůrce může požadovat své odvolání například z důvodu, že podporovaný je na tom lépe a zvládne se již rozhodovat sám za sebe. Opačným případem je ten, kdy podpůrce se domnívá, že je na tom podporovaný tak špatně, že by bylo na místě jeho právní poměry upravit jinak než smlouvou o nápomoci, např. omezením svéprávnosti a ustanovením opatrovníka. Bez návrhu může být toto řízení zahájeno v případě, že soud odvolává podpůrce z důvodu jeho závažného porušení povinností. Posledním podpůrným opatřením je zastoupení členem domácnosti. Zastoupení členem domácnosti musí také schválit soud. V tomto řízení soud zjišťuje i názor člověka, který má být zastoupen. Důvod spočívá ve faktu, že pokud soud zjistí, že si zastoupený nepřeje být zastupován členem domácnosti, návrh zamítne. V opačném případě návrh schválí. Následuje § 32, který se věnuje zahájení řízení o schválení smlouvy o nápomoci. Soud může schválit smlouvu o nápomoci pouze na návrh jedné ze stran smluvního vztahu. K návrhu musí navrhovatel připojit obsah smlouvy. Smlouva musí být uzavřena dobrovolně. O smlouvě o nápomoci rozhoduje soud podle bydliště podporovaného.⁷⁰

Poslední paragraf v rámci podpůrných opatření se týká průběhu řízení o schválení zastoupení členem domácnosti. V řízení o schválení zastoupení členem domácnosti se jednání nařizuje, jen pokud to navrhne účastník nebo

⁶⁹ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 74 - 76

⁷⁰ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 76 - 79

jestliže je to nezbytné. Podmínky pro zastoupení členem domácnosti jsou upraveny v NOZ. Předpokládá se existence duševní poruchy, která neumožňuje člověku samostatně právně jednat a tento člověk nemá svého zástupce (např. opatrovníka). Musí tu být člen domácnosti, který souhlasí s tím, že bude člověka zastupovat. Osoba, která se chce nechat zastupovat členem domácnosti, nesmí být v takovém stavu, aby u ní jediné řešení spočívalo v omezení svéprávnosti. Okruh osob, které mohou být v tomto případě zástupci, stanoví § 49 odst. 1 občanského zákoníku. Zastupovat může potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner a dále také osoba, která žije se zastoupeným ve společné domácnosti aspoň po dobu tří let. Toto řízení se svým charakterem neliší od předchozích. Účastníci dohody stejně jako u předchozích případů potřebují schválení soudu. Soud musí zjistit názor zastoupeného. Řízení lze zahájit i bez návrhu. Řízení se účastní zastoupený a člen domácnosti v roli zástupce. Zákon umožňuje ustanovit zastoupenému více zástupců. Toto řízení koná okresní soud osoby, která má být zastoupena členem domácnosti. Soud rozhoduje usnesením.⁷¹

4.2. Řízení o prohlášení člověka za nezcvištěného

U prohlášení člověka za nezcvištěného je vhodné nejprve zmíinit, za jakých podmínek vůbec lze prohlásit člověka z nezcvištěného. Tyto podmínky a celkově nezcvištěnost upravuje NOZ v § 66 - 70. Člověk může být prohlášen za nezcvištěného pouze při splnění určitých podmínek. První podmínka spočívá v tom, že navrhovatel prokáže svůj právní zájem na řízení. Zájem na řízení tkví ve skutečnosti, že prohlášením pohřešovaného za nezcvištěného se vyřeší soukromoprávní poměry mezi pohřešovaným a navrhovatelem. Pohřešovaný musí být svéprávný, aby mohl být prohlášen za nezcvištěného. Člověka omezeného na svéprávnosti totiž zastupuje opatrovník. Tudíž se jeho nezcvištěnost nedotkne třetích osob. Člověk nemůže být prohlášen za nezcvištěného, pokud existuje jiná skutečnost, kterou by se dal tento stav vyřešit jinak než prohlášením nezcvištěnosti, např. rozhodnout o omezení svéprávnosti pohřešované osoby a ustanovení opatrovníka, který za ni bude jednat, nebo prohlášením za mrtvého. Další podmínkou, která musí být splněna pro prohlášení za nezcvištěného, je skutečnost, že pohřešovaný před svým zmizením nejmenoval správce jmění. Poslední podmínku stanovuje OSŘ v § 66 odst. 1. Za nezcvištěného lze označit člověka,

⁷¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštěných řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 106 - 108

který opustil své bydliště, nejsou o něm žádné zprávy a nikdo neví, kde se zdržuje.⁷²

Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného upravuje ZŘS v paragrafech 50 - 53. Je v nich upravena místní příslušnost, účastníci, zahájení a průběh řízení. Toto řízení přísluší konat okresnímu soudu, v jehož obvodu měl nezvěstný své poslední bydliště. Účastníky řízení jsou pohřešovaný a také ten, kdo podal návrh na zahájení řízení. Jelikož se pohřešovaný nemůže řízení účastnit, musí mu soud jmenovat opatrovníka. Většinou jím bude osoba blízká. Opatrovnickovy zájmy musí být v souladu se zájmy pohřešovaného. Opatrovník musí mít procesní způsobilost. Opatrovníkem může soud zvolit také obec, kde pohřešovaný naposledy bydlel, pokud nenalezne vhodnějšího kandidáta na opatrovníka. Poslední možnost pro funkci opatrovníka představuje advokát. Všichni opatrovníci kromě advokáta s touto funkcí musí vyslovit souhlas, jinak je soud nemůže jmenovat. Opatrovník vystupuje za pohřešovaného před soudem. Nemá právo na odměnu a jeho výdaje platí stát. Soud ho jmenuje usnesením, které doručí jemu a navrhovateli. Usnesení rovněž zveřejní na úřední desce soudu.⁷³

Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného patří mezi čistě návrhová řízení. Nelze někoho prohlásit za nezvěstného ex offo. V tomto řízení se uplatňuje dispoziční zásada, jež figuruje hlavně u řízení sporných. Jedná se o výjimku pravidla, které zakotvuje v obecné části § 13. Podaný návrh může ten, kdo jej podal, vzít také zpět. Podat návrh mohou osoby, které mají na věci právní zájem, např. osoby blízké, spoluvlastník, zaměstnavatel a další. Náležitosti návrhu na zahájení tohoto řízení ZŘS ve zvláštní části nijak nespecifikuje, proto se použije obecná část ZŘS a také úprava v OSŘ. Z návrhu musí být jasné, kterému soudu je určen, označení osoby navrhovatele, v jaké věci ho navrhovatel podává a co sleduje. Zároveň musí obsahovat podpis a datum, označení účastníků, z nichž nejdůležitější je označení pohřešovaného. Navrhovatel také vyličí skutečnosti, na základě nichž navrhuje prohlášení člověka za nezvěstného. Uvede, kdy byla osoba naposledy viděna, odkdy se osoba pohřešuje atd. Pokud navrhuje nějaké důkazy na podporu svých tvrzení, musí je také připojit k návrhu.⁷⁴

⁷² SVOBODA, K. *Nesporná řízení I.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 139 - 140

⁷³ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 162 - 164

⁷⁴ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou.* Praha: Leges, 2016, s. 114 - 115

Poslední paragraf v rámci řízení o prohlášení člověka za nezvěstného se týká průběhu řízení. Soud vyzve pohřešovaného, aby o sobě do 3 měsíců dal vědět. Povinnost poskytnout informace o pohřešovaném mají také ostatní osoby. Soud tyto osoby může vyzvat vyhláškou nebo jiným způsobem. Sám provádí šetření o pohřešovaném. Ve vyhlášce se mimo výzvy o poskytnutí informací o pohřešovaném uvedou také okolnosti případu. Pokud se ve lhůtě 3 měsíců od zveřejnění vyhlášky neobjeví žádné informace o pohřešovaném, soud rozhodne o prohlášení za nezvěstného. Poslední den lhůty musí být ve vyhlášce označen. Informace o pohřešovaném mohou být kromě soudu poskytnuty také opatrovníkovi nebo zástupci pohřešovaného, pokud tak stanoví vyhláška. Jelikož osoby, které podávají zprávu o pohřešovaném, nebo i samotný pohřešovaný neznají identitu opatrovníka či zástupce, musí soud ve vyhlášce uvést jeho jméno, příjmení a adresu kvůli doručení zprávy. Vyhláška se doručuje všem účastníkům a zároveň se zveřejní na úřední desce soudu. Ve vyhlášce musí být uveden důsledek pro pohřešovaného, že pokud se do 3 měsíců sám nepřihlásí nebo se neobjeví zpráva o jeho pobytu, bude rozhodnuto o jeho prohlášení za nezvěstného. Soud v tomto typu řízení rozhoduje usnesením konstitutivního charakteru.⁷⁵

Prohlášení člověka za nezvěstného vyvolává určité účinky jak v rovině hmotněprávní, tak procesní. Hmotněprávním účinek spočívá v tom, že u právního jednání, které by normálně bylo možné uskutečnit pouze se souhlasem nezvěstného, již není souhlas třeba. Procesněprávní účinky se týkají řízení o prohlášení za mrtvého, kde platí kratší lhůta, po které lze člověka prohlásit za mrtvého, pokud byl již předtím prohlášen za nezvěstného. Normálně lhůta činí 7 let, v tomto případě pouze 5. Tyto účinky ovšem můžou také v určitých případech zaniknout. Jedná se o případ, kdy se člověk prohlášený za nezvěstného objeví. Účinky zanikají také po prohlášení člověka za mrtvého.⁷⁶

4.3. Řízení ve věcech svěřenského fondu

Řízení ve věcech svěřenského fondu zakotvuje § 94 - 97 ZŘS. Institut svěřenského fondu zavedl do české právní úpravy až NOZ. Inspiroval se přitom zahraničními právními úpravami tohoto institutu. Svěřenskému fondu se jinak říká trust. Pravomoc dohledu nad trustem svěřuje právní úprava soudu. V rámci

⁷⁵ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 106 - 110

⁷⁶ SVOBODA, K. *Nesporná řízení I*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 146 - 152

institutu svěřenského soudu rozhoduje soud například o jmenování a odvolání správce nebo o zrušení svěřenského fondu. Úpravu řízení o právnických osobách nelze na řízení ve věcech svěřenského fondu vždy použít, a proto bylo nutné toto řízení zakotvit do právní úpravy. Samotný svěřenský fond nemá právní osobnost ani sídlo. Jelikož svěřenský fond nedisponuje právní osobností, jedná za něj svěřenský správce. § 94 stanoví, že řízení koná okresní soud, který se určí podle osoby svěřenského správce. Pokud takový správce ještě nebyl jmenován, určí se soud podle posledního bydliště toho, kdo svěřenský fond založil. Svěřenský fond musí být vždy založen konkrétní osobou. Ve věci samé rozhoduje soud usnesením.⁷⁷

Účastníky řízení ve věcech svěřenského fondu jsou zakladatel a správce svěřenského fondu, obmyšlený a ten, kdo dohlíží na správu svěřenského fondu. Jelikož se jedná o řízení, které lze zahájit pouze na návrh, účastníkem bude vždy také navrhovatel. V průběhu řízení může dojít k tzv. procesnímu nástupnictví, protože účast na řízení vyplývá z postavení těchto osob a jejich vztahu ke svěřenskému fondu. Pokud tedy zanikne jejich funkce během řízení, bude se místo nich na řízení účastnit nová osoba, která zaujala místo něj tuto funkci. Například pokud se změní osoba svěřenského správce, původní svěřenský správce již nemá právo účastnit se řízení a na jeho místo účastníka nastoupí svěřenský správce nový. Výjimku z procesního nástupnictví ovšem tvoří smrt zakladatele svěřenského fondu. Toto postavení se nedědí, nepřechází na právního nástupce, jelikož se jedná o věc čistě osobního charakteru. Jak již bylo řečeno, toto řízení může být zahájeno pouze na návrh. Tím, že nemůže řízení zahájit sám soud, se redukuje dohled nad svěřenskými fondy na nezbytné minimum. U tohoto řízení se jednání zahajuje pouze tehdy, pokud se provádí dokazování. Důvodem je zrychlení řízení. Pokud některý z účastníků navrhne nějaký důkaz, ostatní účastníci mají právo se k němu vyjádřit. V tomto případě se bude konat jednání. Dalším důvodem k nařízení jednání by mohl být fakt, že účastníci mají rozdílné zájmy.⁷⁸

Konkrétní případy, ve kterých soud rozhoduje ve věcech týkajících se svěřenského fondu, v ZŘS uvedeny nejsou. Nalezneme je v NOZ. Jeden z nich nalzáme v § 1466. Zakladatel, obmyšlený nebo jiná osoba, která prokáže na věci

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 42

⁷⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 253 - 255

právní zájem, se může domáhat u soudu toho, aby zakázal svěřenskému správci určité jednání, pokud poškozuje svěřenský fond nebo obmyšleného. Tyto osoby mohou u soudu stejně tak požadovat, aby soud určité jednání svěřenskému správci příkázal. Do pravomoci soudu náleží také jmenování správce nového. Jednání, které poškozuje svěřenský fond, může být prohlášeno za neplatné. Nemůže to být ovšem k újmě třetí osoby, která nabyla právo v dobré víře. Soud rozhoduje také o zrušení svěřenského fondu. Důvodem pro zrušení svěřenského fondu může být fakt, že dosáhnout účelu svěřenského fondu je nemožné nebo obtížné. Pokud k dosažení cíle postačí změna statutu fondu, nerozhodne soud o zrušení fondu, ale pouze o změně statutu. Pokud soud rozhoduje o zrušení svěřenského fondu, mají právo vyjádřit svůj názor také zakladatelé svěřenského fondu, správce, obmyšleného a osoba, která má na starosti dohled nad správou svěřenského fondu.⁷⁹

4.4. Řízení o přivolení k zásahu do integrity

ZŘS upravuje toto řízení pouze jedním paragrafem, který se týká místní příslušnosti. Místně příslušný je podle § 65 ZŘS soud člověka, o jehož zásah do integrity se jedná. Věcnou příslušnost mají okresní soudy. Ve věci samé rozhodne soud usnesením. Zásah do integrity člověka upravuje Občanský zákoník v § 93 a násl. a také Zákon o zdravotních službách. Zákon o zdravotních službách obsahuje ustanovení o zásahu do integrity při poskytování zdravotních služeb. Úpravu práva na duševní a tělesnou integritu a zásahu do integrity obsahuje hlavně Občanský zákoník. § 91 NOZ zakotvuje nedotknutelnost člověka. K zásahu do integrity člověka je potřeba souhlas dotyčného. Souhlas se nevyžaduje v zákonem stanovených případech. Člověk, který uděluje souhlas pro zásah do integrity, musí být poučen o zásahu a jeho důsledcích. Nelze dát souhlas k těžké újmě na zdraví. Taková újma může být způsobena jen kvůli záchraně života či zdraví člověka. Za nesvéprávné dítě dává souhlas jeho rodič. Souhlas ovšem může dát pouze v případě, pokud zásah do integrity je ku prospěchu dítěte.⁸⁰

§ 94 NOZ upravuje zákrok na člověku. Před provedením zákroku musí být dotyčný člověk poučen, co takový zákrok obnáší. Pokud za nezletilé dítě dává souhlas jeho zákonný zástupce a dítě je schopno pochopit povahu zákroku, sdělí

⁷⁹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1445 - 1451

⁸⁰ SVOBODA, K. *Nesporná řízení I*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 2 - 3

se informace o něm i jemu. Souhlas nemusí zákonný zástupce udělit v obvyklých záležitostech, kdy zákrok nezanechá trvalé či závažné následky. V tomto případě postačí souhlas nezletilého. § 96 NOZ stanoví, kdy musí být souhlas udělen písemně. Jedná se o případ oddělení části těla, která se nemůže obnovit, lékařský pokus na člověku. Písemný souhlas musí být udělen také v případě zákroků, které se neprovádí kvůli zlepšení zdravotního stavu člověka, jsou pouze estetického rázu, ale i tak zanechávají trvalé nebo závažné následky. V rámci této kategorie zákon stanoví, že pro kosmetické zákroky, které nemají trvalé nebo závažné následky, nemusí být souhlas písemný. V ostatních případech se nevyžaduje písemný souhlas. Udělený souhlas lze odvolat. Pro odvolání souhlasu zákon stanoví mírnější formu než pro jeho udělení, jelikož souhlas, který udělil člověk písemně, může být odvolán jakýmkoliv způsobem. Odvolat souhlas lze logicky pouze do provedení zásahu do integrity.⁸¹

§ 98 NOZ upravuje kromě osobního souhlasu, souhlasu soudu a zákonného zástupce v případě nezletilého poslední okruh osob, které mohou za člověka, do jehož integrity má být zasaženo, souhlas udělit. Pokud člověk nemůže projevit vůli, může za něj rozhodnout manžel, rodič nebo jiná osoba blízká. V úvahu se vezmou i dřívější přání člověka, na němž má být zákrok proveden. Občanský zákoník v § 99 zakotvuje zákrok ve stavu nouze, ke kterému není potřebný souhlas. Jedná se o situace ohrožení života osoby, kdy nelze souhlas získat.⁸² § 100 - 102 Občanského zákoníku zakotvují případy udělení souhlasu ze strany soudu. Soud rozhodne o zásahu do integrity, pokud nezletilý starší 14 let nebo člověk omezený ve svéprávnosti má jiný názor na provedení zákroku se svým zákonným zástupcem/opatrovníkem. Soud rozhodne také při závažném zasažení do integrity osoby, která není schopná situaci sama posoudit. Soud udělí k takovému zákroku souhlas, pokud je pro člověka prospěšný. Právě v těchto dvou případech se aplikuje řízení o přivolení k zásahu do integrity podle ZŘS. Při rozhodování má soud vzít v potaz přání dotčeného a jeho zákonného zástupce/opatrovníka. Soud může v rámci tohoto řízení rozhodnout, buď že se zásahem do integrity souhlasí, nebo nikoliv.⁸³

⁸¹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 155 - 160

⁸² MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 592 - 597

⁸³ SVOBODA, K. *Nesporná řízení I*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 41 - 49

Poslední paragraf vztahující se k zásahu do integrity upravuje situaci, kdy člověku jeho zdravotní stav nedovolil dát souhlas k zákroku. V takovém případě musí být o zákroku informován v okamžiku, kdy na to bude zdravotně způsobilý.

4.5. Řízení o určení a popření rodičovství

Řízení o určení a popření rodičovství je obsaženo v § 415 - 426 ZŘS. Obsahuje 3 pododdíly. První se týká určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů. Pokud nedojde k určení otcovství tímto způsobem, nastupuje druhý pododdíl, ve kterém je zakotveno řízení o určení a popření otcovství. Třetí pododdíl se věnuje určení a popření mateřství. U otcovství určeného souhlasným prohlášením rodičů se rozlišují dvě situace podle toho, zda se jedná o dítě neprovdané matky, či matky rozvedené a matky, jejíž manželství bylo prohlášeno za neplatné. U určování otcovství k dítěti neprovdané matky nelze využít domněnku otcovství, která říká, že otcem je manžel matky. Pokud nedojde k určení otcovství prohlášením obou rodičů, soud zjistí názor matky na otcovství. Poté následuje výslech muže, kterého matka označila za otce. Místní příslušnost soudu je určena podle dítěte. Řízení koná v prvním stupni okresní soud. Pokud nelze určit příslušný soud podle dítěte, je jím soud podle matky. O souhlasném prohlášení rodičů o otcovství se pořizuje zápis v protokolu a v matričním úřadu, který dítě zapsal do knihy narození. Nedojde-li k souhlasnému prohlášení otcovství, zbývá už poslední možnost určení otcovství a to určení otcovství soudem. Jestliže matka tento návrh nepodá, v tom případě stanoví zákon možnost soudu jmenovat dítěti opatrovníka. Opatrovník podá v zájmu dítěte návrh na určení otcovství soudem. Musí tu ovšem existovat prohlášení matky, kdo může být potenciálním otcem dítěte. Opatrovníkem se nejčastěji stane orgán sociálně-právní ochrany dětí.⁸⁴

Určení otcovství souhlasným prohlášením připadá v úvahu také po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné. V tomto případě mohou figurovat tři osoby - matka dítěte, její manžel a ten, kdo o sobě tvrdí, že je otcem dítěte. Všechny tyto osoby musí být vyslechnuty. Jedná se o případ, kdy bylo učiněno prohlášení o otcovství dítěte a dítě se narodilo v době mezi zahájením rozvodového řízení nebo řízení o neplatnosti manželství a třístým dnem po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné. Manžel matky v tomto případě

⁸⁴ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 840 - 843

před soudem prohlásí, že on není otcem dítěte a druhý muž se přihlásí k otcovství. Soud potřebuje také prohlášení matky. Řízení přísluší konat stejnému soudu jako v předchozím případě. Souhlasné prohlášení o otci dítěte se opět uvede do protokolu a oznámí příslušnému matričnímu úřadu.⁸⁵ § 416 odst. 3 stanoví: *Byl-li návrh podán před pravomocným skončením řízení o rozvod nebo neplatnost manželství, soud řízení přeruší do doby, než rozsudek, kterým bylo rozhodnuto o tom, že manželství je neplatné nebo se rozvádí, nabude právní moci. Bylo-li řízení o rozvod manželství nebo neplatnost manželství zastaveno, nebo byl-li návrh na rozvod manželství nebo neplatnost manželství pravomocně zamítnut, soud řízení zastaví.*

Druhý pododdíl se věnuje řízení o určení a popření otcovství. Místní příslušnost soudu zůstává stejná jako u předchozího pododdílu. Řízení se zahajuje pouze na návrh. Výjimečně může řízení zahájit sám soud, pokud bylo určeno, že manželství neexistuje. Určit otcovství k dítěti po prohlášení manželství za neexistující ukládá soudu NOZ v § 679 odst. 1. Soud má možnost zahájit řízení také v případě, pokud rodiče učinili souhlasné prohlášení o otcovství. Ovšem řízení o popření takto určeného otcovství může zahájit pouze, pokud je to v zájmu dítěte a má tím být naplněno základní lidské právo. Právo podat návrh na určení otcovství mají podle § 783 NOZ matka, muž, který se domnívá, že je otcem dítěte i samotné dítě. U popření otcovství je okruh osob užší. Podat návrh na popření otcovství může pouze otec zapsaný v matrice a matka. K popření otcovství ovšem nemůže dojít vždy. V NOZ jsou stanoveny lhůty, ve kterých lze otcovství popřít, po jejich uplynutí to již není možné. Manžel matky může popřít své otcovství do 6 měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnosti, která nasvědčuje tomu, že by dítě nemuselo být jeho. Jedná se o subjektivní lhůtu, ovšem pro tento případ stanovuje zákon také lhůtu objektivní, která činí 6 let od narození dítěte. Popřít otcovství lze rovněž u otcovství určeného souhlasným prohlášením rodičů. Lhůta zde činí podle § 790 NOZ šest měsíců ode dne, kdy bylo otcovství takto určeno. Zde nestačí pouze domněnka, že by dítěte nemuselo být jeho, ale musí být zcela vyloučeno, že by mohl být otcem dítěte. Pokud návrh podává matka dítěte, má na to lhůtu také 6 měsíců od narození dítěte nebo od souhlasného prohlášení.⁸⁶

⁸⁵ ŠÍNOVÁ, R. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1. 1. 2014. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12, s. 52

⁸⁶ MACKOVÁ, A., MUŽIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 731 - 732

Účastníky řízení o určení a popření otcovství jsou matka, dítě a domnělý otec nebo v případě popření otcovství muž, který popírá otcovství. Pokud domnělý otec zemřel, jmenuje mu soud opatrovníka, který se taktéž účastní řízení. Stejně tak v případě, že je dítě nezletilé, jmenuje mu soud opatrovníka. V řízení ho nesmí zastupovat rodič z důvodu možného střetu zájmů. V rámci řízení o určení a popření otcovství upravuje ZŘS také ztrátu způsobilosti účastníka. Jestliže zemře navrhovatel po zahájení řízení a žádá z osob, které jsou legitimovány k podání návrhu, nemá zájem na pokračování řízení, soud řízení zastaví. Po smrti domnělého otce, který navrhl zahájení řízení, se zjišťuje stanovisko matky a dítěte, jestli chtějí, aby řízení pokračovalo, či nikoliv. Soud jim stanoví lhůtu pro vyjádření, a pokud se do jejího uplynutí nevyjádří nebo vysloví nesouhlas s pokračováním řízení, soud řízení zastaví. § 422 ZŘS se týká spojení řízení o určení otcovství s řízením o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého. To neplatí v případě určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů.⁸⁷

Řízení o určení nebo popření rozhoduje soud rozsudkem. Jedná se o výjimku z obecného pravidla, že řízení podle ZŘS končí vydáním usnesení. Souhlasné prohlášení rodičů vylučuje vedení řízení o určení otcovství. Soud může prominout zmeškání lhůty pro popření otcovství. Zmeškání lhůty pro zahájení řízení promine, pokud je to v zájmu dítěte. Návrh na prominutí zmeškání lhůty podává navrhovatel, může ho podat společně s návrhem na zahájení řízení. Rozhodovat o prominutí zmeškání lhůty může soud i z vlastní iniciativy. Na posouzení, zda promine zmeškání lhůty, má soud lhůtu 4 měsíců. Soud může nařídit jednání k rozhodnutí o prominutí zmeškání lhůty. Pokud soud rozhodne, že nedodržení lhůty promine, proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné. Když soud návrh na prominutí zamítne, odvolání se může podat.⁸⁸

Poslední paragraf týkající se určení a popření otcovství má označení 425a. Do ZŘS ho zavedla až novela č. 296/2017 Sb. Tento paragraf upravuje obnovu řízení. Žalobu na obnovu řízení lze podat po lhůtě tří let jen ve výjimečných případech. U určení a popření otcovství může být tato žaloba podána i po uplynutí 3 let od pravomocného rozhodnutí, musí být ovšem splněny určité podmínky.

⁸⁷ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 790 - 795

⁸⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 738 - 739

Žaloba na obnovu řízení může být podána po lhůtě tří let, pokud otcovství soud určil roku 1995 a dříve a existují důkazy získané díky vědeckým metodám, které v původním řízení nemohly být použity. Rozhodnutí o určení nebo popření rodičovství nemá vliv na výkon práv a povinností rodiče před tím, než rozhodnutí nabyde právní moci.⁸⁹

Pododdíl 3 zakotvuje řízení o určení a popření mateřství. Toto řízení tvoří jen jeden paragraf 426, který stanoví, že v případě, pokud je nutné určit kromě otce také matku dítěte, tak platí stejná pravidla jako pro určení a popření otcovství. Ovšem § 775 NOZ stanoví, že matkou dítěte je žena, která ho porodila. Tudiž k určování mateřství dochází jen zřídka. Řízení o určení a popření mateřství se také někdy nazývá maternitní spor. Může být pozitivní, či negativní. Negativní maternitní spor spočívá v tom, že určitá žena je v dokladech na matrice zapsána jako matka dítěte, ale ona dítě neprodila. Pozitivní maternitní spor představuje opak negativního. Jedná se o situaci, kdy žena, která dítě porodila, není v matričních dokladech zapsána jako jeho matka.⁹⁰

4.6. Řízení ve statusových věcech manželských a partnerských

Posledním řízením z nových řízení zavedených do českého právního řádu přijetím ZŘS je řízení ve statusových věcech manželských a partnerských. Do pojmu řízení ve statusových věcech manželských spadá řízení o určení existence manželství, o neplatnost manželství a rozvodové řízení. Dále se do těchto statusových věcí řadí věci, které se týkají partnerství. Mezi ně patří řízení o určení existence partnerství, o neplatnost partnerství a zrušení partnerství. Na řízení ve věcech partnerských se použije úprava statusových věcí manželských. Řízení ve statusových věcech manželských a partnerských končí vydáním rozsudku. Nerozhoduje se usnesením jako u většiny řízení v ZŘS.⁹¹

4.6.1. Řízení o určení, zda tu manželství je či není, a o neplatnost manželství

Prohlášení manželství za neplatné patří mezi jeden ze způsobů, jakým může manželství zaniknout. Manželství zaniká také rozvodem, kterému bude věnována následující podkapitola a prohlášením jednoho z manželů za mrtvého.

⁸⁹ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 862

⁹⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část - Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014, s. 446

⁹¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část - Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014, s. 432

Musíme rozlišovat mezi zdánlivým a neplatným manželstvím. Rozdíl spočívá v tom, že u neplatnosti manželství vzniklo i přes určitou překážku, po jejímž zjištění soud vede řízení o neplatnosti manželství. Kdežto zdánlivé manželství nikdy nevzniklo a tudíž neexistuje. Případy, kdy manželství nevznikne, upravuje § 677 NOZ. Ten stanoví, že manželství nevznikne, pokud nejsou splněny podstatné náležitosti, které jsou pro vznik manželství vyžadovány. U církevního sňatku se jedná o uzavření manželství před církevním orgánem. Neexistujícím manželstvím je také to, které uzavřela osoba mladší 16 let. Manželství prohlásí soud za neplatné u vad, které nejsou na první pohled zřejmé. Jedná se například o manželství, které uzavřela osoba, která již dříve manželství uzavřela s jinou osobou a toto manželství stále trvá. V České republice není povoleno mít více manželek/manželů, tudíž musí být druhé manželství prohlášeno za neplatné. Manželství lze prohlásit za neplatné také v případě, když do něj osoba vstoupila pod nátlakem. Řízení o určení neexistence manželství lze podle § 678 NOZ zahájit i bez návrhu. Po vyslovení neexistence manželství soud určí otcovství k dítěti a rozhodne o právech a povinnostech k němu. Řízení o neplatnosti manželství může být zahájeno bez návrhu v případě, že jeden z manželů nebyl svéprávný k uzavření manželství, jeden z manželů uzavřel sňatek opakovaně nebo v případě sňatku příbuzných. V ostatních případech lze zahájit řízení jen na návrh. Návrh může podat osoba, která má na věci zájem.⁹²

Hmotněprávní úpravu řízení o neexistenci manželství obsahuje § 677 - 679 NOZ. Řízení o neplatnosti manželství upravuje NOZ hned v následujících paragrafech 680 - 685. § 373 ZŘS určuje místní příslušnost v řízení o určení existence/neexistence manželství a v řízení o neplatnost manželství. Řízení přísluší konat soudu podle místa, kde manželé naposledy společně bydleli. Tento soud rozhoduje jen v případě, jestliže v tomto místě jeden z manželů stále bydlí. Druhé a třetí kritérium pro určení místní příslušnosti soudu vychází z faktu, kdo podal návrh na zahájení. Příslušným soudem v rámci druhé možnosti, pokud nelze určit soud podle bodu jedna, je soud podle manžela, který řízení ne zahájil svým návrhem. Třetí možnost určuje soud podle manžela zahajujícího řízení. ZŘS taktéž obsahuje ustanovení o zahájení řízení stejně jako NOZ, o čemž bylo již pojednáno v minulém odstavci. Paragraf 374 o zahájení řízení v ZŘS stanoví, že pokud byl na jednoho z manželů činěn nátlak, aby vstoupil do manželství, vzal si

⁹² SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 703 - 712

někoho jiného, než chtěl nebo vůbec nevěděl, že se žení/vdává, návrh na zahájení řízení o neplatnosti manželství může podat pouze manžel. Téměř totožnou úpravu obsahuje i NOZ v § 684 odst. 1. Ovšem na rozdíl od ZŘS je z NOZ jasné, že návrh na zahájení řízení ve výše uvedených případech může podat pouze manžel, který byl přinucen ke vstupu do manželství nebo o jehož omyl se jedná. Zakotvení stejného ustanovení v ZŘS je v tomto případě nadbytečné, když to stejné obsahuje hmotněprávní úprava. V řízení o prohlášení manželství za neplatné se z výše uvedených důvodů ve většině případů neprovádí jiné důkazy, než které navrhnou účastníci.⁹³

V rámci řízení o neexistenci manželství a prohlášení manželství za neplatné vymezuje zákon účastníky a určuje možnosti ztráty způsobilosti účastníka. Účastníkem řízení jsou v tomto řízení pouze manželé. Ztráta způsobilosti účastníka se v tomto případě řeší pouze, pokud se řízení zahajovalo na návrh. Řízení zahájené na návrh v případě ztráty způsobilosti účastníka zastaví. Pokud řízení šlo zahájit i bez návrhu, řízení pokračuje a místo účastníka nastoupí do řízení opatrovník jmenovaný soudem. Pokud jde o řízení podle § 374, platí, že pokud nezemře navrhovatel, pokračuje řízení s opatrovníkem. Jestliže ale zemře navrhovatel, může soud pokračovat pouze v případě, že to navrhnou děti zemřelého. Mohou tak učinit ve lhůtě 1 roku od smrti navrhovatele. V řízení za navrhovatele pokračuje opatrovník. Není zcela zřejmé, zda návrh na pokračování v řízení o prohlášení manželství za neplatné po smrti navrhovatele mají podat všechny děti zemřelého, nebo stačí pouze návrh podaný jedním z nich. Lavický se ve svém komentáři přiklání k možnosti první. Následuje paragraf o neúčinnosti doručení. Pokud již bylo rozhodnuto o existenci či neexistenci manželství, nelze již uplatnit návrh na neúčinnost doručení.⁹⁴

Dále je v § 378 upraven postup po vyslovení neexistence manželství. Pokud soud rozhodne, že manželství neexistuje, soud příslušný pro určení a popření otcovství určí otcovství a upraví poměry k dítěti, které se v již neexistujícím manželství narodilo. Jestliže se řízení o neexistenci manželství nebo o neplatnost manželství zahajuje na návrh, soud řízení zastaví, pokud navrhovatel zmešká jednání bez omluvy. Záleží na úvaze soudu, zda řízení zastaví, pokud bylo

⁹³ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 641 - 645

⁹⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 660 - 662

možné řízení zahájit bez návrhu. § 380 stanoví lhůtu pro odvolání tímto způsobem: *Neobsahoval-li rozsudek poučení o odvolání, o lhůtě k odvolání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahoval-li nesprávné poučení o tom, že odvolání není přípustné, lze odvolání podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení. Prominutí zmeškání této lhůty není přípustné.* Odvolatel má možnost vzít odvolání zpět, čímž se odvolací řízení zastaví a rozhodnutí nabývá právní moci. Poslední paragraf v rámci tohoto řízení stanoví nepřípustnost žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost.⁹⁵

4.6.2. Řízení o rozvod manželství

Rozvod je jedním ze způsobů, jak může manželství zaniknout. Institut rozvodu upravuje NOZ v paragrafech 755 - 758. ZŘS k hmotněprávní úpravě přidává ustanovení týkající se řízení v paragrafech 383 - 398. Rozvést manželství lze podle NOZ kvůli hlubokému, trvalému a nenapravitelnému rozvrácení manželství, u něhož nelze očekávat, že se tento stav může změnit. Pokud existuje tento rozvrat, soud ještě nemusí manželství rozvést, jestliže by byl rozvod k újmě nezletilého dítěte či manžela, který se na rozvratu manželství nepodílel. Jestliže spolu již manželé nežijí déle než 3 roky, soud manželství rozvede i za předpokladu újmy manžela, který se na rozvratu manželství nepodílel. Soud musí před rozvodem upravit poměry k nezletilému dítěti, které nastanou po rozvodu manželství. Úprava v rámci ZŘS začíná místní příslušností, kterou upravuje § 383. Místně příslušný pro toto řízení je soud určený podle místa, kde manželé naposledy společně bydleli v ČR. Takto určit soud lze pouze v případě, že na tomto místě jeden z manželů stále žije. Pokud soud nelze určit podle prvního kritéria, určí se podle manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení. Pokud ani podle druhého kritéria nemůže být určena příslušnost soudu, je jím soud podle bydliště manžela, který svým návrhem řízení zahájil.⁹⁶

§ 384 ZŘS upravuje situaci rozvedení manželství bez zjišťování příčin rozvratu. Aby mohlo být manželství rozvedeno bez zjišťování příčin rozvratu, musí buď manželé podat společný návrh na rozvod, nebo ho jeden manžel podá a druhý se k němu připojí. Fakt, že se při rozvodovém řízení nemají zjišťovat

⁹⁵ JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 768 - 772

⁹⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 665 - 667

příčiny rozvratu, by měl být zřejmý z návrhu. Pro rozvod bez zjišťování příčin rozvratu stanovuje další podmínky NOZ v § 757. Manželství musí trvat déle než rok a z toho minimálně po dobu 6 měsíců spolu manželé nežijí. Manželé se dohodnou na úpravě poměrů k nezletilému dítěti po rozvodu. Tuto dohodu musí schválit soud. Manželé se také musí dohodnout na rozdělení svého majetku.⁹⁷ Účastníky řízení o rozvod manželství jsou manželé. Pokud jeden z manželů již nemůže být účastníkem řízení z důvodu smrti, soud řízení zastaví, jelikož řízení ztrácí smysl. Návrh na rozvod manželství lze vzít zpět. Nelze ho vzít zpět, pokud s tím druhý z manželů ze závažných důvodů nesouhlasí. Pokud podají manželé společný návrh, může ho vzít zpět i jen jeden z manželů.⁹⁸ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí objasnil pojem vážný důvod v souvislosti se zpětvzetím návrhu na zahájení řízení. Jedná se skutečnost, že by zpětvzetí návrhu mohlo ohrozit oprávněné zájmy některého z účastníků. Tento účastník musí uvést důvod, kvůli kterému se zpětvzetím nesouhlasí.⁹⁹

§ 388 stanoví, že návrh na neúčinnost doručení nelze podat, pokud již bylo manželství pravomocně rozvedeno. V řízení o rozvod manželství koná soud jednání. Na jednání se provádí výslech účastníků. Nemusí vyslýchat účastníky za předpokladu, že by jejich výpověď bylo obtížné získat. Soud se snaží při jednání manžele přimět ke smíření. U rozvodového řízení se jednání musí nařizovat vždy, toto řízení nelze rozhodnout bez jednání. Před přijetím ZŘS dovozovala povinnost nařídit v rozvodovém řízení jednání pouze judikatura. Na druhou stranu, jelikož nebyla povinnost nařídit jednání v tomto řízení nikde zakotvena, mohlo být v tomto řízení použito ustanovení § 115a OSŘ. Tento paragraf stanoví, že se jednání nemusí nařizovat, pokud může soud rozhodnout na základě listinných důkazů předložených účastníky a účastníci souhlasili s tím, že se jednání konat nebude.¹⁰⁰

Institut dokazování upravuje v řízení o rozvod manželství § 390. V tomto řízení se provádí hlavně důkazy navržené účastníky. Za určitých okolností však lze použít i jiné důkazy. Jedná se o případ, kdy je to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci nebo zájmu dětí manželů. Pokud by byl rozvod v rozporu

⁹⁷ SVOBODA, K. Nové problémy v řízení o rozvod manželství. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 5, s. 31

⁹⁸ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 735 - 738

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1171/2002

¹⁰⁰ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 664 - 667

se zájmem nezletilého dítěte manželů, nemůže soud manželství rozvést. Posouzení zájmu dítěte náleží do pravomocí orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Úprava dokazování v rámci řízení o rozvod manželství vylučuje aplikaci ustanovení o dokazování obsaženou v obecné části ZŘS, jelikož ta říká, že soud provádí i jiné důkazy, než navrhli účastníci. V ustanoveních týkajících se rozvodového řízení se nalézá také ustanovení o zmeškání jednání - § 391. Ten stanoví, že pokud navrhovatel nepřijde na jednání bez omluvy, je to důvod pro zastavení řízení soudem. Soud řízení nezastaví pouze v případě, že druhý manžel, který se řízení účastní, trvá na projednání rozvodu soudem. Pokud se ve sporném řízení nedostaví účastník, soud má pravomoc řízení pouze přerušit. Ustanovení ZŘS je v tomto případě přísnější. K tomu, aby soud řízení nezastavil, postačí, jestliže se dostaví zástupce navrhovatele.¹⁰¹

Kromě zastavení řízení se v řízení o rozvod manželství v určitých případech uplatní také přerušování řízení. Na přerušování řízení se mohou dohodnout oba účastníci nebo jeden navrhne, aby řízení po jistou dobu nepokračovalo, a druhý z účastníků se nedostaví na jednání k soudu. Aby mohl soud po přerušování řízení dále pokračovat, musí účastník podat návrh na pokračování v řízení. Tento návrh lze podat až po uplynutí 3 měsíců od doby přerušování řízení. Po rozvodu manželství má manžel, který si po vzniku manželství změnil své příjmení na příjmení druhého manžela, právo změnit si příjmení na předchozí. Změnu příjmení po rozvodu obsahuje i hmotněprávní úprava, konkrétně § 759 NOZ. Na tuto změnu má manžel 6 měsíců, které se počítají od rozvodu. Rozhodnutí o změně příjmení se oznamuje matričnímu úřadu. ZŘS stanoví v § 394 lhůtu pro odvolání na 15 dnů od doručení rozhodnutí. Pokud účastník zmešká lhůtu na odvolání, nemůže mu být toto zmeškání prominuto. Tato lhůta se vztahuje na situace, kdy v rozsudku není stanovena lhůta pro odvolání, u kterého soudu má být odvolání podáno nebo dokonce ani možnost odvolání. Na odvolání má odvolatel lhůtu 15 dní i v případě, že ho soud nesprávně poučil, že odvolání není možné podat. Obdobnou situaci upravuje také § 204 odst. 2 OSŘ, ale v řízení sporném je u nesprávného poučení o odvolání stanovena lhůta pro podání

¹⁰¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 671 - 672

odvolání tří měsíců od doručení.¹⁰² Poučením o odvolání se zabýval také Nejvyšší soud, který za absenci poučení o odvolání uznal také nečitelné poučení.¹⁰³

§ 394 - 398 ZŘS se věnují opravným prostředkům v řízení o rozvod manželství. Kromě lhůty pro odvolání se odvolání týká také § 395 ZŘS, který hovoří o společném návrhu na rozvod manželství, kde je odvolání nepřípustné, pokud tomuto návrhu soud vyhověl. Podle § 396 ZŘS lze vzít odvolání zpět, poté, co odvolatel vezme odvolání zpět, je soudem zastaveno odvolací řízení a rozsudek o rozvedení manželství nabývá právní moci. § 397 ZŘS s názvem odvolací řízení upravuje možnost uvádění nových skutečností či důkazů v odvolacím řízení. U rozvodového řízení nelze v odvolacím řízení uplatňovat nové důkazy neomezeně, jak stanovuje § 28 ZŘS. Nové skutečnosti a důkazy může účastník v odvolacím řízení uvádět pouze za podmínek upravených v OSŘ, nebo pokud se týkají zájmu nezletilých dětí, kvůli kterému nemůže být manželství rozvedeno. OSŘ upravuje podmínky pro uvádění nových důkazů v odvolacím řízení v § 205a. Nové důkazy a skutečnosti lze v odvolacím řízení uvádět například, pokud se týkají podmínek řízení, dokazují, že v řízení došlo k vadám, mohou zpochybnit důkazy, které byly v řízení použity. Nové důkazy v odvolacím řízení lze také samozřejmě uvádět za předpokladu, že vznikly až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.¹⁰⁴

§ 397 ZŘS sice vylučuje aplikaci § 28 ZŘS, ovšem ustanovení o tom, že v rámci nesporných řízení se neuplatňuje koncentrace řízení, obsahuje také § 20 odst. 2 ZŘS a s poměrem k němu se § 397 nevyrovnává. § 20 odst. 2 stanoví: *Účastník může uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy až do vydání nebo vyhlášení rozhodnutí. Tím není dotčeno právo účastníka uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení.* Tím pádem není zcela jednoznačné, zda účastníci mohou uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení. Svoboda je toho názoru, že se jedná pouze o nepozornost zákonodárce, která se dá napravit novelizací. Já se s jeho názorem také ztotožňuji.¹⁰⁵ Poslední paragraf 398 v rámci řízení o rozvod manželství upravuje žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost, které u tohoto řízení nelze využít. Nejvyšší soud judikoval, že tyto

¹⁰² JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 792 - 794

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1571/96

¹⁰⁴ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 746 - 748

¹⁰⁵ SVOBODA, K. Nové problémy v řízení o rozvod manželství. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 5, s.

dvě žaloby nelze využít ani proti rozsudku o uznání cizího rozhodnutí o rozvodu manželství.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2016, sp. zn. 32 Ncu 44/2016

5. Závěr

Diplomová práce na téma "Zvláštní řízení soudní" neobsahuje čistě jen úpravu zvláštních řízení, která lze také označit za řízení nesporná, ač s určitými výjimkami, kterou představuje například řízení o rozvod manželství, jež má svou povahou blíže k řízení spornému. Důležité je také ujasnění vztahu těchto řízení k řízením sporným a celkové úpravě obsažené v OSŘ. Z tohoto důvodu obsahuje první část diplomové práce komparaci řízení sporného a nesporného a jejich vzájemnou rozdílnost. Lze říci, že i po tak dlouhé době, která uplynula od přijetí ZŘS, není v některých případech zcela vyřešena použitelnost OSŘ na zvláštní řízení. Jako příklad může sloužit rozporné vnímání možnosti soudu rozhodnout bez jednání na základě listinných důkazů. Tento postup lze v rámci sporného řízení běžně použít, ovšem jestli ho lze použít i u řízení nesporných, není jednoznačné.

Ačkoliv již název práce napovídá, že se práce bude věnovat právu procesnímu, nelze toto téma uchopit bez znalosti základů práva hmotného. Vyplývá to již ze samotného faktu, že řízení obsažená v ZŘS jsou ze značné části procesní úpravou nových hmotněprávních institutů zavedených Občanským zákoníkem. Stejně tak jako se musí tato práce vypořádat se vztahem k OSŘ a jeho institutům, musí se zčásti věnovat také právu hmotnému. Jednotlivá nová řízení, jež jsou předmětem této práce, nelze rozebrat po procesní stránce bez hmotněprávních základů, na kterých řízení stojí. Bez hmotněprávních institutů by se žádné řízení nekonalo, jelikož by neexistoval jeho předmět a soud by neměl o čem rozhodovat. Příkladem může být řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, jež patří mezi jedno z nových řízení, ve kterém se rozhoduje, jak již název napovídá, o prohlášení člověka za nezvěstného. Toto řízení by se nemohlo konat, kdyby v NOZ nebyl upraven institut nezvěstnosti.

Druhá část diplomové práce se zabývá obecnou částí ZŘS, jež upravuje hlavně odchylky od úpravy v OSŘ. Obecná část zákona obsahuje například úpravu příslušnosti soudu pro zvláštní řízení, označení účastníků, ustanovení týkající se samotného řízení v prvním stupni a opravných prostředků. V rámci obecné části ZŘS je věnována pozornost také důvodům přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních a jeho vztahu k OSŘ. Třetí část se týká zvláštní části ZŘS, konkrétně jednotlivých řízení, jež se dočkaly své samostatné úpravy až tímto zákonem. V rámci úpravy řízení ve zvláštní části se často setkáváme s odchylkami

od toho, co stanoví obecná část. Tudíž odlišnosti tohoto zákona musíme hledat nejen v souvislosti s obecným procesním předpisem v podobě OSŘ, ale rovněž v zákoně samotném. V kombinaci s potřebností využití hmotněprávní úpravy, bez níž by pochopení podstaty jednotlivých zvláštních řízení nebylo možné, se úprava zvláštních řízení jeví dosti složitá a opravdu rozsáhlá.

6. Summary

The thesis deals with the special legal proceedings. The special legal proceedings are regulated in the Act No. 292/2013 Coll., on Special Legal Proceedings (SLP). Before this legislation was the non-contentious proceedings governed by the Act No. 99/1963 Coll., Code of the Civil Procedure (CCP). Now the CCP regulates only contentious proceedings. The SLP was approved in 2014. In this year was also adopted another important civil law, namely the Act No. 89/2012 Coll., Civil Code (CC). The CC regulates the new institutes, which are reflected in the new proceedings in the SLP. In addition to the new proceedings, the SLP also contains the proceedings previously regulated in the CCP. There are many non-contentious proceedings, so I can't deal with everyone. Therefore, I focus on the new proceedings in the SLP.

The first part of the thesis describes the differences between the contentious and non-contentious proceedings, for example participants and principles of these proceedings. The first part also includes a description of the historical development of the non-contentious proceedings. The second part deals with the general part of SLP. This legislation doesn't contain a complete regulation for non-contentious proceedings. The reason is the possibility of applying the CCP, which is a general regulation of the civil process. Therefore, this section also deals with the relationship of these legislations. The SLP was passed for many reasons, for example because of the dissimilarity of the contentious and non-contentious proceedings, which is described in the part one of the thesis. Another reason for the adoption of this legislation is inspiration from the neighboring states of the Czech Republic, where the legislation of contentious and non-contentious is also separated. In the third part there are described new proceedings from the SLP. This part contains also institutes of the CC, which form the subject of these proceedings.

7. Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura

WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní. 2.*, opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015

ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní. 2.* vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015

ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou.* Praha: Leges, 2016

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část - Řízení nalézací.* Praha: Linde, 2014

ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Pojmové znaky civilního procesu.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2017

SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2014

ZOULÍK, F. *Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu. 1.* vydání. Praha: Academia, 1969

JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D., TRÁVNÍKOVÁ, B. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní. 1.* vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015

LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních, zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer, 2015

SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

SVOBODA, K. *Nesporná řízení I. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013

Právní předpisy

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

Gesetz zur Reform des Verfahrens in Familiensachen und in Angelegenheiten der Freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG)

Císařský patent č. 208/1854 ř.z., kterým se zavádí nový zákon o soudním řízení v nesporných věcech právních

Zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních řízení nesporného

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízeních ve věcech občanskoprávních

Judikatura

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 14 Cmo 266/2017

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2002, sp. zn. IV ÚS 140/02

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 9. 2017, sp. zn. 7 Cmo 525/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1171/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1571/96

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2016, sp. zn. 32 Ncu 44/2016

Články

SVOBODA, K. Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních. *Právní rozhledy*, 2014, č. 2, s. 39

KITTEL, D. Předběžné prohlášení pro případ ztráty schopnosti člověka právně jednat. *Ad Notam*, 2018, č. 1, s. 12 - 19

ŠÍNOVÁ, R. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1. 1. 2014. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12, s. 52

SVOBODA, K. Nové problémy v řízení o rozvod manželství. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 5, s. 31

Další prameny

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních